

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Факультет початкової освіти

Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Лабораторія модернізації початкової освіти

Науково-методичний центр інноваційних освітніх технологій

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Бердянський педагогічний університет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (ПНУ)

ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Всеукраїнська науково-практична

інтернет-конференція

7-8 жовтня 2021 року

(матеріали конференції)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

Факультет початкової освіти

Кафедра фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі

Лабораторія модернізації початкової освіти

Науково-методичний центр інноваційних освітніх технологій

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Бердянський педагогічний університет

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника (ПНУ)

ТЕНДЕНЦІЇ СУЧАСНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Збірник матеріалів

Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції

(м. Умань, 7-8 жовтня 2021 року)

Умань

2021

Головний редактор:

Комар О. А., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, завідувач лабораторії модернізації початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Редакційна колегія:

Кравчук О. В., доктор. пед. наук, професор кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Грітченко Т. Я., канд. пед. наук, доц., доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лоюк О. В., канд. пед. наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Росенко Л. М., канд. пед. наук, доц., доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Торчинська Т. А., канд. пед. наук, доц., доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Шевчук І. В., канд. пед. наук, доц., доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Чучаліна Ю. М., канд. пед. наук, старший викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Байдюк Л. М., викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Загоруйко Н. П., викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Відповідальний за випуск збірника:

Якимчук Б. А., кандидат психологічних наук, доцент, декан факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

*Рекомендовано до друку рішенням ради факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол № 3 від 6 жовтня 2021 року)*

Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи : зб. матеріалів
T24 Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Умань, 7-8 жовт. 2021 р.) / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Ф-т початкової освіти [та ін.] ; [голов. ред. Комар О. А.; редкол.: Кравчук О. В., Грітченко Т. Я., Лоюк О. В. [та ін.] ; відп. за вип. Якимчук Б. А.]. – Умань, 2021. – 97 с.

УДК 378.018.8:373.3.011.3-051](06)

До збірника увійшли матеріали конференції учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції сучасної підготовки майбутніх учителів початкової школи» у яких науковці розглядають актуальні питання підготовки майбутніх учителів початкової школи.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей.

ЗМІСТ

- 1 **Алексєєв Олександр Олексійович** 8
кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри спорту і спортивних ігор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
СТАН ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛІТЕТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ
- 2 **Байдюк Любов Миколаївна** 11
викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
- 3 **Берегова Христина Михайлівна** 15
магістрантка педагогічного факультету, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ
- 4 **Ваколюк Аліна Миколаївна** 20
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії і методики виховання
Балонь Марта Ігорівна
здобувач рівня вищої освіти ступеня «Магістр» спеціальності 013 Початкова освіта, Рівненський державний гуманітарний університет
ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ
- 5 **Гаращук Євгеній Михайлович** 23
викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ
- 6 **Грітченко Тетяна Яківна** 26
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ
- 7 **Загоруйко Наталія Павлівна** 31
викладач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ТЕРМІНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

8	Карапузова Наталія Дмитрівна <i>кандидат педагогічних наук, професор, професор кафедри початкової освіти природничих і математичних дисциплін та методик їх викладання</i>	34
Смірнова Марія Миколаївна <i>студентка II курсу другого освітнього рівня спеціальності Початкова освіта, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка</i>		
З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ТАНГРАМУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ		
9	Кінах Неля Володимирівна <i>кандидат економічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології, Волинський інститут післядипломної освіти</i>	37
ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ		
10	Коломієць Наталія Андріївна <i>кандидат педагогічних наук, доцент, докторант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини</i>	40
НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА		
11	Комар Ольга Анатоліївна <i>доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини</i>	44
ПІДГОТОВКА ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»		
12	Кравчук Оксана Володимирівна <i>доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини</i>	47
ПЕДАГОГІЧНЕ НОВАТОРСТВО В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ		
13	Лоюк Оксана Вікторівна <i>кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини</i>	50
ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ» В УЧНІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ		
14	Михальчук Тетяна Сергіївна <i>студентка-магістрантка VI курсу факультету педагогічної та соціальної освіти</i> Науковий керівник: <i>кандидат філологічних наук, доцент</i> Білявська Тетяна Миколаївна <i>Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського</i>	54
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ		

- 15 **Оліяр Марія Петрівна** 59
доктор педагогічних наук, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
СТРАТЕГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
- 16 **Панкрашова Стелла Михайлівна** 63
студентка-магістрантка II курсу, факультет української філології і соціальних комунікацій
Науковий керівник: кандидат філологічних наук, професор, декан факультету української філології і соціальних комунікацій
Пінчук Тетяна Степанівна
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ НУШ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ
- 17 **Росенко Людмила Миколаївна** 66
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
- 18 **Траченко Ірина Василівна** 69
студентка-магістрантка VI курсу, факультет педагогічної та соціальної освіти
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент
Михальченко Наталія Вячеславівна
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
ФОРМУВАННЯ СВІТОРОЗУМІННЯ У ДІТЕЙ 6-8 РОКІВ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА
- 19 **Цибанюк Олександра Олександрівна** 73
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ, ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ТЕМА НАУКОВИХ РОЗВІДОК (РУМУНІЯ, КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)
- 20 **Цуркан Аліна Олександрівна** 77
студентка-магістрантка VI курсу, факультет педагогічної та соціальної освіти
Науковий керівник: доктор філософії у галузі освіти
Паршук Світлана Миколаївна
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

- 21 **Червінська Інна Богданівна** 81
доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки початкової освіти, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
- 22 **Швиденко Валентина Володимирівна** 85
заступник директора з виховної роботи, Перша міська гімназія
ЗМІСТ, СПЕЦИФІКА ТА ВИДИ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ
- 23 **Шевчук Ірина Василівна** 90
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фахових методик та інноваційних технологій у початковій школі, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ МІРКУВАНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ
- 24 **Шурдук Валерія Геннадіївна** 93
студентка-магістрантка VI курсу, факультет педагогічної та соціальної освіти
Науковий керівник: *кандидат педагогічних наук, доцент*
Бреславська Ганна Богданівна
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського
ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ЯК ЧИННИК МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ

Алексеев Александр Алексійович
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри спорту і
спортивних ігор
*Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка
м. Кам'янець-Подільський, Україна*

СТАН ЗДОРОВ'Я ШКОЛЯРІВ ЯК АКТУАЛІТЕТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З УЧНЯМИ

Здоров'я нації в наш час розглядається як показник цивілізованості суспільства та якості життя його громадян. Відповідно до резолюції ООН № 38/54 від 1997 року здоров'я населення вважається головним критерієм доцільності й ефективності функціонування всіх без винятку галузей державної діяльності. Здоров'я дітей і молоді особливо важливе, адже, за оцінкою фахівців, приблизно 75% хвороб у дорослих є наслідком умов життя в дитячі та юнацькі роки [1, с. 93].

Критичним є той факт, що чисельність населення України впродовж останніх десяти років знижується. Причинами такої ситуації є різні фактори, однак на нашу думку, однією з головних є погіршення стану здоров'я як дорослого, так і дитячого населення України. Так, за даними Центру медичної статистики збільшується як загальна кількість захворювань, так і кількість на 100 тисяч людей.

Своєю чергою співробітники Українського Центру державного санітарно-епідеміологічного нагляду констатують, що за останні п'ять років у нашій країні зменшилася кількість дітей і підлітків більш ніж на 550 тисяч, природний приріст населення з 2018 року стає негативним, народжуваність знижується, а смертність збільшується. Як відзначають фахівці, стан здоров'я учнів загальноосвітніх шкіл за останні роки також викликає обґрунтовану тривогу й характеризується як катастрофічний. Український центр медичної статистики фіксує структуру й рівень захворюваності дітей за класами недуг серед різних вікових категорій учнівської молоді

України відповідно до звертань у лікувально-профілактичні заклади за 2018 рік (таблиця 1) [4].

Таблиця 1.

Рівень захворюваності за класами серед дітей та підлітків

Найменування класів захворювань	Підлітки (15-17 років)		Діти (0-14 років)	
	На 100 тис. відповідного населення	Питома вага (%)	На 100 тис. відповідного населення	Питома вага (%)
Усі захворювання	82402,8	100,0	120025,6	100,0
У тому числі: деякі інфекційні й паразитичні захворювання	3331,8	4,0	6091,2	5,1
Новоутворення	330,7	0,4	213,2	0,2
Захворювання крові, кровотворних органів і окремі порушення із залученням імунного механізму	457,9	0,6	1869,1	1,6
Захворювання ендокринної системи, розладу харчування й порушення обміну речовин	3466,9	4,2	2646,3	2,2
Розлади психіки й поведінки	703,8	0,9	625,8	0,5
Захворювання нервової системи	246,1	3,0	1443,9	1,2
Захворювання очей й придаткового апарата	3535,6	4,3	3996,8	3,3
Захворювання вуха й сосковидного відростка	2518,6	3,1	3682,4	3,1
Захворювання системи кровообігу	1133,9	1,4	751,4	1 0,6
Захворювання органів дихання	39108,7	47,5	75421,7	62,8
Захворювання органів травлення	3771,3	4,6	4981,6	4,2
Захворювання шкіри й підшкірної клітковини	5940,1	7,2	6761,6	5,6
Захворювання кістково-м'язової системи й сполучної тканини	4709,1	5,7	2449,0	2,0
Захворювання сечостатевої системи	4440,0	5,4	1996,3	1,7
Окремі стани, що виникли у перинатальному періоді		-	1440,7	1,2
Уроджені аномалії (особливості розвитку)	196,4	0,2	571,2	0,5
Симптоми, ознаки й відхилення від норми, виявлені при клінічних і лабораторних дослідженнях, не класифіковані в інших рубриках	288,8	0,4	571,0	0,5
Травми, отруєння й деякі інші наслідки дій зовнішніх причин	5506,3	6,7	4510,8	3,8

Важливим показником здоров'я дитячого населення в цілому є їхній фізичний розвиток. Результати дослідження фізичного розвитку школярів, проведеного Інститутом педіатрії й акушерства Академії медичних наук, дають змогу говорити про певне зниження

основних показників фізичного розвитку дітей в Україні порівняно з даними 2018 року [3]. За останні 10 років виявлене збільшення маси тіла школярів усіх вікових груп, особливо у віці становлення статевих функцій (11-16 років) як у дівчат, так і в хлопчиків [2, с. 45].

Як відзначає С. Гаркуша, за результатами вибіркового дослідження 36,4 % учнів загальноосвітніх шкіл України мають низький рівень фізичного здоров'я, 33,5 % – нижче середнього, 22,6 % – середній і тільки 6,7 % – вище середнього, 0,8 % – високий.

Очевидно, що на етапі глобальної інформатизації сучасного суспільства, яка супроводжується активним використанням підростаючим поколінням різних технічних засобів і, як наслідок, зменшенням рухової активності школярів різних вікових груп, спостерігається зростання рівня захворювань у дітей, що зумовлено гіподинамією, психічними перевантаженнями, негативним впливом екологічних чинників тощо. Відтак виникає потреба в організації такої компенсаторної діяльності учнів у школі, яка сприятиме вияву фізичної активності школярів шляхом використання вчителями фізичної культури ефективних форм фізкультурно-оздоровчої роботи на уроках та в позанавчальний час.

Таким чином актуальною є проблема вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, які б на основі модернізації освітнього процесу використовували індивідуальний підхід до кожного учня, зважаючи на рівень його фізичного здоров'я, бажання займатися певним видом спортивних занять, щоб організувати систематичну посильну фізичну активність школярів для нейтралізації тривалого періоду роботи за шкільною партою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаркуша С. В. Характеристика стану здоров'я сучасної молоді в Україні. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання і спорт*, 2013. № 107. Т. 1. С. 92–95.

2. Іванніков С. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Одеса, 2013. 214 с.

3. Інститут педіатрії й акушерства Академії медичних наук URL: <https://ipag-kiev.org.ua> (дата звернення: 15.09.2021).

4. Центр медичної статистики. URL : <http://medstat.gov.ua/ukr/main.html> (дата звернення: 15.09.2021).

Байдюк Любов Миколаївна

викладач кафедри фахових методик
та інноваційних технологій

у початковій школі

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

м. Умань, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Останнім часом метод проектів набуває все ширшого використання у навчанні іноземних мов внаслідок раціонального поєднання теоретичних знань і їх практичного застосування для розв'язання конкретних проблем в діяльності учнів. Розвиток пізнавальних навичок учнів, умінь самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення та формування навичок мислення високого рівня під час проектної діяльності забезпечили велику популярність методу проектів у викладанні іноземних мов.

Навчальне проектування не є принципово новою технологією. Метод проектів виник у 20-ті роки нинішнього століття, у США. Спершу його називали «методом проблем» і розвивався він у межах гуманістичного напрямку у філософії та освіті, в педагогічних поглядах та експериментальній роботі Джона Дьюї. Надзвичайно важливо було показати дитині її особисту зацікавленість у здобутті

цих знань, де і яким чином вони можуть їй знадобитись у житті. Проблема мусить бути з реального життя, знайома і значуща для дитини. Для її розв'язання дитині необхідно застосовувати здобуті знання або ті, що їх належить здобути [1].

Одному з послідовників Дж. Дьюї – В. Х. Кілпатрику, вдалося вдосконалити систему роботи над проектам. В. Х. Кілпатрик дав таку класифікацію проектів:

- створюваний (продуктивний) проект, пов'язаний з трудовою діяльністю;
- споживчий (його, метою є споживання у найширшому розумінні, включаючи розваги)
- проект розв'язання проблеми (науково-дослідницький проект);
- розв'язання історичних або літературних проблем (які, як правило, поєднуються з дискусійними формами роботи) тощо;
- проект-вправа (проекти навчання і тренування для оволодіння певними навичками).

Робота над проектом включає усвідомлення учнем мети, оформлення задуму, розробку організаційного плану, роботу за планом, підбиття підсумків у вигляді письмового звіту [2].

Слід висвітлити методичні аспекти організації роботи за проектною технологією. Така робота проводиться поетапно:

- Перший етап – підготовчий: вибір та обговорення теми проекту, формулювання проблеми, ознайомлення з новим мовленнєвим матеріалом, його автоматизація, розробка структури проекту, обговорення кінцевого продукту та способу його презентації, формування груп та вивчення їх індивідуальних особливостей, інтересів, життєвого досвіду.

- Другий етап – організація роботи: збір інформації (читання текстів, робота з довідниками, інтерв'ювання, анкетування); обговорення першої зібраної інформації, перших результатів у групах, обговорення її в класі.

- Третій етап – проміжний контроль: обговорення способу оформлення проекту, його документування. На цьому етапі учням пропонується також виготовити плакат, буклет, афішу, альбом із

невеличкими текстами, малюнки, фото за обраною темою. Наприклад, під час вивчення теми «Їжа», учні отримують завдання виготовити рекламний буклет улюбленої страви. Цей вид діяльності дуже подобається учням.

- Четвертий етап – власне презентація: обговорення в групах способів презентації проекту, документування проекту, презентація проекту. Під час захисту проекту учителям необхідно звернути увагу на: якість матеріалу, його композицію; глибину вивчення проблеми; застосування знань з інших предметів; активність кожного учасника проектування; колективний характер прийнятих рішень; характер спілкування та взаємодопомоги в групі; вміння учнів аргументувати, робити висновки; культуру мовлення; естетичність оформлення результатів проекту; вміння відповідати на запитання опонентів.

- П'ятий етап – підбиття підсумків: обговорення результатів та оцінювання проекту. Актуальним питанням проектної методики є контроль за діяльністю учнів та її оцінювання. Необхідно оцінювати як процес, так і результат. Слід використовувати як поточний, так і підсумковий контроль [3].

Підготовка, виконання і презентація проекту займає значно більше часу, ніж виконання традиційних завдань. Але не вся проектна робота мусить бути виконана на уроці. Якщо проект готується як індивідуальний, то учні можуть продовжувати працювати над ним удома. Багато учнів захочуть додатково попрацювати над проектом, щоб створити таку роботу, якою б вони могли дійсно пишатися.

Проектна робота забезпечує можливості реального використання перекладу – наприклад, перекладу англійською мовою листівок, карт, інтерв'ю з членами родини, текстів з довідника, написаного рідною мовою.

Критерії оцінювання виконаних проектів:

- аргументованість вибору теми;
- обсяг і повнота розробок, виконання прийнятих етапів проектування, самостійність;
- рівень творчості, оригінальність теми, підходів, рішень;

- якість пояснювальної записки [4].

Отже, метод проектів – це засіб реалізації особистісно-орієнтованого навчання, спрямований на розвиток учня. Через співпрацю учня з іншими учнями поліпшується мотивація навчання, зникає напруження, підвищується віра в успіх. Результати застосування цієї технології – міцне та глибоке засвоєння знань, підвищений рівень самостійної роботи учнів, високий рівень науковості в знаннях учнів, вміння працювати в групі, проводити групове обговорення, згуртування дитячого колективу, мотивація колективних досягнень.

Для грамотного використання методу проектів необхідна значна підготовка, яка здійснюється, безперечно, у цілісній системі навчання; причому зовсім не обов'язково, щоб вона передувала роботі учнів над проектом. Така підготовча робота повинна вестись постійно, систематично і паралельно з роботою над проектами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бухаркіна М. Теорія та практика навчання англійської мови. Київ, 2009. 57 с.
2. Дубровська Л. О., Дубровський В. Л., Ковнер В. В. Сучасні педагогічні технології. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2011. 79 с.
3. Ірина Олійник. Використання методу проектів на уроках англійської мови. Профтехосвіта, 2012. №10 (46), с. 29-33.
4. Цимбал О. М., Тягло О. В., Цимбал П. В. Проектна технологія, критичне мислення і громадянська освіта в процесі вивчення англійської мови. *Початкова школа*. Харків : Вид. група «Основа», 2008. Вип. 4 (64). 109 с.

Берегова Христина Михайлівна
магістрантка педагогічного факультету
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна

РУХЛИВІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сьогодні в Україні фіксують високий рівень захворюваності населення, особливо серед дітей молодшого шкільного віку. Зокрема, за період навчання дітей у школі у 3-4 рази зменшується кількість здорових дітей, збільшується нестача рухової активності, що затримує розвиток таких фізичних якостей, як сила, швидкість, витривалість, гнучкість, спритність тощо. Тому збереження і зміцнення здоров'я дітей, підвищення рівня їх рухової активності, розвиток та удосконалення фізичних якостей є головними завданнями фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку в умовах реалізації концепції «Нова українська школа» та пріоритетними напрямками розвитку суспільства.

Молодший шкільний вік – найбільш сприятливий час для використання рухливих ігор у процесі виховання. Рухливі ігри різної спрямованості є дуже ефективним засобом комплексного вдосконалення фізичних якостей. Фізичні якості у дітей проявляються через рухові навички та вміння, а вони, у свою чергу, обумовлені достатнім рівнем їх розвитку. Ці дві сторони рухової функції тісно взаємопов'язані і взаємозумовлені. Якщо формування рухових навичок у дітей закріплюється при низькому рівні розвитку рухових якостей, то в подальшому це може призвести до закріплення неправильних навичок виконання руху. Систематичне застосування ігор сприяє розширенню рухливих можливостей учнів, які перетворюються у необхідні життєві уміння та навички [4; 7; 8].

Аналіз літератури показав, що розглядом означеної проблеми займалися багато авторів, зокрема Ареф'єв В. Г., Бондаревський Є. Я., Борисенко А. Ф., Венгерський Г. Б., Дмитрієв В., Круцевич Т. Ю., Сухарев А. Г., Томенко О. А. Про окремі аспекти рухливих

ігор у вихованні дітей говориться у працях Вільчковського Е.С., Воробей Г. В., Мудрика С. Б., Цьося А. В. та ін.

Наукові дослідження Вільчковського Е. С. засвідчують вплив рухливих ігор на підготовленість дітей до навчання у школі.

Г. В. Воробей, Мудрик С. Б. розкривають вплив ігор на гарт, як діалектичну єдність фізичної та духовної стійкості молодших школярів.

Цьось А. В. звертає увагу на необхідність застосування народних ігор у навчально-виховному процесі молодших школярів [6].

Аналіз публікацій свідчить про те, що є розроблена методика проведення уроків з використанням рухливих ігор за народним календарем у початковій школі, обґрунтовані та уточнені особливості методики їх проведення на уроках фізичної культури у відповідності до навчальних програм загальноосвітньої школи, а також з'ясовано вплив цих ігор на розвиток фізичних якостей дітей.

Таким чином, слід відмітити велике соціальне та педагогічне значення рухливих ігор, а також необхідність їх застосування у фізичному вихованні дітей молодшого шкільного віку.

Під час навчального процесу учні початкових класів малорухливі, їхні органи і системи життєдіяльності втрачають здатність правильно функціонувати. Тому педагогам потрібно частіше залучати їх до рухливих ігор, проводити естафети, які сприяють покращенню настрою і зміцненню здоров'я, проводити спортивні вечори, в програму яких включати рухливі ігри.

Рухливі ігри є важливим засібом фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку, адже правильно підібрані ігри сприяють гармонійному розвитку організму школярів та позитивно впливають на їхнє здоров'я в цілому [1]. Рухливі ігри фізично розвивають дітей: зміцнюють кістково-м'язову систему і мускулатуру (міжреберні і черевні м'язи, діафрагму), збільшуються ріст, об'єм грудної клітини, вага, гнучкість і рухливість у суглобах, поліпшується працездатність дихальних органів, вентиляція легенів. Під впливом вправ посилюється діяльність серцево-судинної системи [6].

Рухливі ігри задовольняють потребу організму учнів початкових класів у русі, сприяють збагаченню їхнього рухового досвіду. За допомогою ігор у школярів закріплюються та вдосконалюються різноманітні вміння і навички основних рухів, розвиваються такі важливі фізичні якості, як швидкість, спритність, витривалість.

Рухливі ігри відносяться до тих проявів ігрової діяльності, де яскраво виявлена роль рухів. Зміст, форма та методичні особливості дозволяють використовувати гру в якості одного з ефективних засобів фізичного виховання [3]. Рухлива гра – збиральне поняття, яке охоплює уявлення про багато різноманітних ігор, які побудовані на основі руху. Особлива роль та значення ігор були відомі ще з давнини. У фізичному вихованні дітей вони займають особливе місце. Цей вид засобу фізичної культури характеризується доступністю, глибиною та різнобічністю впливу. Особлива цінність рухливих ігор закладена у можливостях одночасно впливати на моторну та психологічну сферу дітей. Рухливі ігри сприяють вирішенню освітніх завдань: удосконалення та закріплення навичок з бігу, стрибків, метанні. Адже рухливі ігри представляють собою соціальне явище, історично-національно утворений засіб виховання. Разом із розвитком суспільства ігри безупинно удосконалюються та ускладнюються. У молодших школярів рухливі ігри і досі займають основне місце серед засобів фізичного виховання. Особливо велике їхнє значення у перших та других класах. За допомогою рухливих ігор учителі фізичного виховання успішно вчать дітей новим рухам, вправам та закріплюють вивчене раніше. На уроках фізкультури вчитель може проводити 4-5 ігор різної інтенсивності, із різними видами рухів, щоб впливати на різні групи м'язів. Для дітей молодших класів ще не доступні ігри із складними діями та взаємовідносинами між гравцями, їм більше до вподоби ігри сюжетного характеру, із стрибками, перебіжками [3]. Важливу роль у розвитку фізичних якостей у дітей грає навантаження в іграх. Навантаження можна дозувати, зменшувати або збільшувати загальну рухливість в іграх.

Аналіз науково-методичної літератури [1, 2, 4, 5; 7], наші педагогічні спостереження показують, що найважливіший результат рухливої гри – це радість і емоційне піднесення дітей. Завдяки цій властивості гри, в значній мірі ігрового і змагального характеру, більше ніж інші форми і засоби фізичної культури, сприяють вихованню рухових здібностей в учнів. Ігрові види і дії вимагають всього комплексу швидкісних здібностей від учня у зв'язку з тим, що для стимулювання розвитку швидкості необхідно багаторазово повторювати рухи з максимальною швидкістю, а також враховувати функціональні можливості учня. Від останніх, в свою чергу, залежить швидкість рухів. Педагогам необхідно також враховувати і поєднувати методи щодо стандартного повторення рухів з максимальною швидкістю і методи досить широкого варіювання швидкісних вправ.

Рівень розвитку рухових якостей молодших школярів зараз знаходиться на невисокому рівні, і не може задовольняти сучасні вимоги, що ставляться до уроків фізичного виховання в початковій школі. Тому, проблема виховання рухових якостей дуже актуальна і вимагає подальшого її вдосконалення, а при раціональному використанні рухливі ігри стають ефективним засобом фізичного виховання учнів початкових класів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Андрошук Н. В., Леськів А. Д., Мехоношин С. О. Рухливі ігри та естафети у фізичному вихованні молодших школярів. Метод. посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 1998. 112 с.
2. Демчишин А. П., Артюх В. М., Демчишин В. А., Фалес Й. Г. Рухливі і спортивні ігри в школі: Посібник для вчителя. Київ: Освіта, 1992. 175 с.
3. Замрозевич-Шадріна С.Р. Актуальні проблеми фізичного виховання дітей дошкільного віку на сучасному етапі. Збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми навчання і виховання в умовах інтеграційних процесів в освітньому та науковому просторах», 06 листопада 2020 р., м. Мукачево: МДУ, 2020. С. 235-236.

4. Замрозович-Шадріна С. Р. Рухова активність як основа всебічного розвитку дитини дошкільного віку. Обрії. 2016. № 1 (42). С. 46-48.

5. Кругляк О. Я., Кругляк Н. П. Від гри до здоров'я нації. Рухливі та українські народні ігри, естафети на уроках фізичної культури. Метод. посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. 80 с.

6. Леськів А. Д. , Дзюбановська А. Б. Рухливі ігри та естафети на місцевості для школярів молодшого та середнього віку. Тернопіль: СМП «Астон», 2000. 132 с.

7. Теорія і методика навчання рухливих і спортивних ігор : навчально-методичний посібник / Укл. Малахов В. Я. Київ. 1996. 112 с.

8. Цьось А. В. Українські народні ігри та забави: Навчальний посібник. Луцьк: Волинське обласне редакційно-видавниче підприємство «Надстир'я», 1994. 96 с.

9. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2002. 240 с.

Ваколюк Аліна Миколаївна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики виховання

Балонь Марта Ігорівна

здобувач рівня вищої освіти
ступеня «Магістр» спеціальності

013 Початкова освіта

*Рівненський державний гуманітарний
університет*

м. Рівне, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Нова українська школа (НУШ) – це ключова реформа Міністерства освіти і науки. Головна мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті. НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не боятись висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами[3]. Водночас батькам теж подобається відвідувати цю школу, адже тут панують співпраця та взаєморозуміння.

Виклики часу зумовили розроблення Концептуальних засад реформування середньої освіти – документа, який проголошує збереження цінностей дитинства, необхідність гуманізації навчання, особистісного підходу, розвитку здібностей учнів, створення навчально-предметного середовища, що в сукупності забезпечують психологічний комфорт і сприяють вияву творчості дітей [1].

Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. І у МОН переконані, що це – головне. Адже мета НУШ – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини. Замість запам'ятовування фактів та понять учні набуватимуть компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей,

що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність.

Реалізація освітніх задач у фізичному вихованні (виховання, навчання, розвиток в формуванні особистості) вимагає доцільного педагогічного впливу на організм людини для отримання певних зрушень в його системах і прогресування в потрібному напрямку. Власне цей процес може відбуватись стохастично (під впливом середовища або випадкових неупорядкованих дій вчителя чи особистої активності учня), проте, з огляду на доцільність, раціональність, обмеження в часі, ціну витрат в реакціях організму такий стан не можна вважати ефективним. Для досягнення ефективності слід цим процесом управляти, тобто намагатись неухильно зменшувати кількість відхилень в поведінці організму і його обслуговуючих системах. Для підсилення ефективності освітнього процесу в уроці фізичної виховання можливо використовувати інтерактивні методи, які реалізуються завдяки активній взаємодії учнів і дозволяють на основі вкладу кожного з них у загальну справу отримувати нові знання, організувати спільну діяльність, від окремої взаємодії двох-трьох учнів до широкої співпраці колективу класу.

Нами було обґрунтовано та розроблено технологію впровадження інтерактивних методів навчання в урок фізичної виховання, основною метою якої є активізація індивідуальних мисленевих процесів учнів для вирішення оздоровчих, освітніх та виховних задач; сприяння розвитку у них комунікативних умінь та навичок, рефлексії (як учнів, так і учителя), креативних здібностей для подальшого фізичного удосконалення в процесі життя та фрагмент програми впровадження інтерактивних технологій навчання в урок фізичної виховання.

Сьогодні одночасно із сучасною національною науковою педагогікою відроджується і знаходить своє широке застосування етнопедагогіка, тому система освіти загалом і процес фізичного виховання зокрема, має будуватись на інтеграції народної педагогіки, етнопедагогіки та класичної педагогічної науки, передової практики навчання, виховання і розвитку особистості, а

це потребує від учителя фізичного виховання поглиблення науково-педагогічного світогляду, спеціальної підготовка з набуття етнокультурної компетентності, що дозволить йому створювати нові ефективні технології для розв'язання зазначених вище педагогічних проблем.

Для того щоб забезпечити якість фізичного виховання за рахунок використання засобів етнопедагогіки потрібно сформувати таку систему, яка б несла в собі позитивні зрушення не тільки в фізичному, оздоровчому та інтелектуальному зростанні особистості, а й забезпечила надійність національних переконань, які в подальшому служили пронизуючим фактором реалізації національної ідеї [5].

На основі узагальнюючого аналізу особливостей концепції НУШ визначено, що сучасний вчитель фізичного виховання має обґрунтовано і доцільно визначати педагогічні впливи, враховуючи різні перемінні: рівень підготовленості учнів, їх індивідуальні особливості, вік, задача уроку та інше. Інтегральною компетентністю, на нашу думку, є здатність доцільно розробляти, моделювати засоби педагогічного впливу та ефективно застосовувати їх в практиці – добиватись високої точності управління терміновими і кумулятивними ефектами адаптації як в руховому, так і інтелектуальному аспектах та загалом сприяти всебічному розвитку особистості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. [Електронний ресурс] / Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua>
2. Лисенко Л., Вітченко А., Синявська Ю. Впровадження сучасних здоров'язбережувальних технологій в процес фізичного виховання дітей молодшого шкільного віку. Вісник ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. Випуск 102. Т.1. Чернігів, 2012. С. 229–232.
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. Упоряд. Гриневич Л. [та ін.]. Київ, 2016. 34 с.
4. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ, 2017. 206 с.
5. Огієнко М. М., Лисенко Л. Л., Огієнко П. М. Фактори, які обумовлюють креативно-евристичне мислення і його розвиток у

системі професійної підготовки фахівців в галузі фізичної культури і спорту. Вісник ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка. Вип. 98. Т.1. Чернігів, 2012. С. 111–116.

Гаращук Євгеній Михайлович

викладач кафедри фахових методик

та інноваційних технологій

у початковій школі

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що проблема готовності, визначення шляхів її формування стала предметом вивчення багатьох дослідників сучасної педагогічної та психологічної науки. У педагогічній літературі широкого вжитку набуло поняття «професійна готовність», яке нерідко ототожнюється з поняттям «професійна підготовка», і також має декілька значень. Найбільш поширеним є наступне тлумачення: організувати щось; навчити тому, що необхідно; дати необхідні знання. [4]

Готовність людини до діяльності стала об'єктом спеціальних досліджень наприкінці XIX століття. У контексті психотехніки вивчались різні сторони психічної готовності людини до праці. Було введено поняття «установка» як загальна фізіологічна готовність організму до виконання того чи іншого виробничого завдання [6].

У науковій літературі на початку XX століття В. Томас, Ф. Знанецький, Г. Олпорт, Д. Кац, Г. Сміт розглядали готовність як феномен соціально-ціннісної резистентності людини до зовнішніх і внутрішніх впливів оточуючого середовища в межах регуляції й саморегуляції поведінки людини. Згодом поняття готовності стало вводитися в теорію діяльності й розглядатися у зв'язку з емоційно-вольовим, інтелектуальним, морально-психологічним потенціалом

особистості в майбутній професійній діяльності. М. Дьяченко, Л. Кандибович, А. Ліненко готовність стали визначати як показник саморегуляції й адаптації на різних етапах і рівнях протікання психічних процесів, які окреслюють поведінку особистості у площині фізіології, психіки, соціальної поведінки [1].

У другій половині ХХ століття проблема готовності стала предметом розгляду у вітчизняній педагогічній науці і була представлена, насамперед, працями К. Дурай-Новакової, Г. Костюка, Н. Кузьміної, О. Мороза, О. Отич, В. Сластьоніна, А. Щербакова.

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття «готовність» до виконання діяльності вживається в різних значеннях.

Е. Зеєр поняття «готовність» розглядає як складне особистісне утворення, що характеризується двома рівнями. На першому – прагнення оволодіти якоюсь професійною спеціальністю, на другому – здатність, підготовленість до професійної діяльності.

В. Крутецький розглядає «готовність» як синтез якостей особистості, які визначають її придатність до діяльності. Отже «готовність» його розуміння залежить від основних теоретичних підходів, які взаємодоповнюють один одного[5]. М. Д'яченко, Л. Кандибович характеризують готовність і як стан і як інтегративну якість особистості. Дослідники стверджують, що стан готовності є «настроєм» – пристосуванням можливостей особистості для успішних дій у певний момент [1].

За визначенням К. Дурай-Новакової професійна готовність є не лише результатом, але й метою професійної підготовки, початковою та основною умовою ефективної реалізації можливостей кожної особистості. У своєму фундаментальному дослідженні готовності студентів до педагогічної діяльності вчена визначає готовність як складне структурне утворення, центральним ядром якого є позитивні установки, мотиви та усвідомлення цінності педагогічної праці. До складу готовності входять також комплекс професійно-педагогічних знань, навичок і вмінь, а також певний досвід їх застосування на практиці [2].

На думку О. Комар: «готовність – це інтегрована якість особистості для якої характерні постійне прагнення самовдосконалення, збагачення особистісного педагогічного досвіду, ознайомлення і аналіз нових педагогічних концепцій навчання і виховання учнів, самостійно апробувати і застосовувати одержану інформацію у своїй професійній діяльності. Також О. Комар зазначає, що професійні риси особистості вчителя, які відображають операційний аспект - володіння знаннями в дії, теоретичну і практичну готовність майбутніх спеціалістів. Теоретична готовність передуює практичній і передбачає набуття суб'єктивно значущих знань, що допомагають педагогові створювати не тільки образ навчально-виховного результату, а й систему засобів або технологій досягнення поставленої мети. Практична підготовленість означає сформованість у педагога готовності діяти в конкретній педагогічній ситуації, застосовуючи відповідні засоби, методи, прийоми» [3].

Отже аналіз досліджень проблеми готовності до майбутньої професійної діяльності дозволяє говорити про те, що готовність до того чи іншого виду діяльності є особистісною якістю, інтегральним вираженням всіх підструктур особистості. Суспільство двадцятого першого століття чекає на вчителя, який володіє системою професійних знань і умінь, вміє підтримувати рівень психолого-педагогічної та фахової підготовки, знайомий з новітніми досягненнями і науково-педагогічними результатами досліджень на національному та світовому рівнях, прагне до постійного саморозвитку та самовдосконалення, тобто є готовим до педагогічної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гаркуша С. В. Поняття та компоненти професійної готовності майбутніх учителів до педагогічної діяльності 2013 р. URL : <https://cutt.ly/oE1T9SH> (Дата звернення: 02.10.2021 р.).

2. Дурай-Новакова К. М. Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности: Автореф. дис. ...д-ра пед. наук. М., 1983. 32 с.

3. Комар О. А. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивних технологій. Теоретико-методичні аспекти. Монографія. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 332 с.

4. Професійна освіта : Словник / Уклад. С.У. Гончаренко та ін.; За ред. Н. Г. Ничкало. Київ : Вища школа, 2000. 390 с.

5. Семенець Л. М. Змістовий аналіз професійної готовності майбутніх учителів математики. Київ : Освіта України, 2009, С. 96-100.

6. Скоробагата О. М. Готовність до діяльності як психолого-педагогічна проблема НПУ ім. М. П. Драгоманова 2007 р. URL : <https://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2008-01/08somprrp.pdf> (Дата звернення 04.10.2021 р).

Грітченко Тетяна Яківна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фахових методик
та інноваційних технологій
у початковій школі
*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

В умовах соціально-економічних змін сучасного суспільства зростає потреба в самостійних людях, здатних швидко адаптуватися до мінливих ситуацій, творчо підходити до розв'язання проблем. Сучасному школяреві доведеться стати активним учасником соціального і духовного розвитку країни, що потребують від нього самостійності в процесі набуття нових знань і вмінь у школі, ЗВО та протягом усього життя.

Новий Державний стандарт початкової освіти, затверджений Постановою Кабінету Міністрів від 21 лютого 2018 р. № 87, розроблено відповідно до мети початкової школи з урахуванням

пізнавальних можливостей і потреб молодших школярів. Державний стандарт ґрунтується на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, діяльнісного, інтегрованого підходів, що відповідає ідеям Нової української школи, та зумовлює чітке визначення результативної складової засвоєння змісту початкової загальної освіти.

У новому Державному стандарті початкової загальної освіти формулюється ідея реалізації розвивальної моделі початкової школи, зміст освіти в якій буде орієнтований на забезпечення самовизначення і самоосвіти особистості, на опанування способами пізнавальної діяльності, набуття дітьми досвіду різних видів діяльності. Це вимагає створення в освітній практиці певних умов для включення молодших школярів в активну пізнавальну діяльність, зокрема, навчально-дослідницьку.

Дослідницька діяльність молодших школярів – це творча діяльність, спрямована на розуміння навколишнього світу, відкриття дітьми нових для них знань. Вона забезпечує умови для продуктивного розвитку їхнього ціннісного, інтелектуального та творчого потенціалу, є засобом активізації учнів, формування у них інтересу до досліджуваного матеріалу, дозволяє істотно розширити рамки досліджуваного матеріалу, формує предметні, міжпредметні та ключові компетентності.

У психолого-педагогічній літературі розглядаються різні аспекти організації навчально-дослідницької діяльності школярів: джерела підходів до розв'язання проблеми дослідницької діяльності можна побачити в працях таких учених, як В. Вахтеров, М. Пирогов, К. Ушинський та ін., а також закордонних (А. Дістервег, Дж. Дьюї, Я. Коменський, Дж. Локк, І. Песталоцці, С. Френе та ін.) педагогів-класиків. Проблеми методів пізнання розкриті в роботах В. Ворожилова, Л. Друянова, А. Королькова та ін. Методичні та дидактичні основи використання проблемних, дослідницьких методів у навчанні обґрунтовані Д. Богоявленською, В. Павленко, І. Лернером, М. Скаткіним, А. Хуторським та ін.; обґрунтування розвивального навчання, спрямованого на формування умінь здобувати і застосовувати отримані знання,

подано Л. Виготським, П. Гальперіним, В. Давидовим, Л. Занковим, Н. Менчинською, М. Скаткіним, В. Сластьоніним, Н. Талізінною, С. Якиманською та ін.; про значущість творчої дослідницької діяльності в школі підкреслювали В. Андрєєв, І. Зимня, А. Матюшкін та ін.; психологічні основи організації навчально-дослідницької діяльності описані О. Поддяковим, О. Савенковим; теоретичні, методичні, дидактичні аспекти дослідницької діяльності учнів представлені в працях Л. Казанцевої, Т. Камишнікової, В. Лозової, А. Леонтовича, Г. Пустовіта та ін.

Спираючись на зазначені наукові праці, творчі педагоги прагнуть організувати у практиці навчання дослідницьку діяльність школярів. Однак це стосується в першу чергу організації дослідницької діяльності учнів старшої та середньої ланки, а от стосовно початкової школи теорія і подібна практика не отримала достатнього висвітлення. Вважається, що молодші школярі до неї не готові. Водночас у психології існує багатий досвід вивчення і формування пізнавальної, дослідницької діяльності дітей (П. Гальперін, А. Запорожець, О. Савенков, Н. Талізінна та ін.). Однак в педагогіці проблема організації дослідницької діяльності молодших школярів залишається недостатньо вивченою.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури та нашого досвіду нами були доповнені напрацювання дослідників і представлені власні погляди на педагогічні умови формування дослідницьких умінь молодших школярів, зокрема:

1. Урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів. Навчання, спрямоване на формування дослідницьких умінь, має відповідати віковим особливостям учнів початкової школи, зокрема: особливостям сприйняття, уваги, пам'яті, мислення, розвитку мови, провідної діяльності тощо.

Проблема індивідуальних відмінностей у мисленні дітей проаналізована П. Гальперіним, В. Давидовим, О. Савенковим та ін. Спільним у поглядах вчених можна вважати ідею про необхідність врахування індивідуальних особливостей в процесі навчання. Діти різняться за здібностями в засвоєнні знань, розумовим розвитком (сформованість розумових операцій, властивості мислення,

співвідношення абстрактного і конкретного). Не менш важливо враховувати індивідуальні інтереси учнів.

2. Вмотивованість дослідницької діяльності учнів реалізується шляхом створення ситуацій труднощів у процесі навчання і під час позанавчальної діяльності, усвідомлення необхідності, потреби в нових знаннях, розширення кола інтересів учнів.

Загальновідомо, що будь-яка діяльність повинна бути мотивована. Мотив є рушійною силою будь-якої дії. А. Поддяковим сформульовані наступні мотиваційні основи дослідницької поведінки: потреба в нових враженнях і знаннях; практичні мотиви, пов'язані з досягненням конкретного відчутного результату; навчальні мотиви, пов'язані зі спрямованістю суб'єкта не на вирішення пізнавальних або конкретних практичних проблем, а на набуття досвіду [3, с. 87]. Він називає і фактори, що викликають дослідницьку поведінку – це суб'єктивна невизначеність, складність об'єкта, когнітивний конфлікт (суперечливість інформації). Можна вчити дитину, але не можна навчити без її бажання. Відповідно, необхідно зробити дослідницьку діяльність для учнів яскравою, привабливою, цікавою, використовуючи можливі засоби.

3. Позиція педагога як організатора навчально-дослідницької діяльності дітей і творчого розвивального середовища. Важливо встановити відносини співпраці, співтворчості у процесі дослідницької діяльності. Це можливо при реалізації суб'єктно-суб'єктних відносин. Бажано акцентувати на досягненнях дітей, підкреслювати їхню успішність. Це буде сприяти спонуканню позитивних емоцій, виникнення бажання діяти далі, реалізовувати творчі плани. На наш погляд, опис цих ідей вказує на необхідність створення ситуації «успіху»; створення умов психологічного комфорту для учнів, а також спрямовує діяльність педагога на формування мотивів дослідницької, творчої діяльності та озброєння дітей необхідними знаннями для реалізації цієї роботи.

Для організації дослідницької діяльності педагог повинен володіти: знаннями про дослідницьку діяльність; прагненням реалізувати гуманно-особистісний підхід до учнів, включатися в

співробітництво, в співтворчість; володіти творчим потенціалом для створення творчого середовища, процесу навчального дослідження, відповідного віку та інтересам дітей; вміти використовувати проблемно-пошукові методи, діяльнісний підхід у навчанні.

4. Створення особливого творчого освітнього середовища для успішного розвитку дослідницької діяльності, яка повинна відповідати ряду вимог: суб'єктно-суб'єктні відносини між учасниками освітнього процесу; свобода творчості, вибору; наявність постійної активної діяльності.

Творче середовище створюється шляхом організації творчої робочої атмосфери; заохочення творчих починань, дій дітей; використання творчих дослідницьких завдань, засобів активізації пізнавальної діяльності та уяви; різноманіття видів творчої діяльності; створення можливостей для самореалізації учнів, для прояву самостійності у творчих ініціативах; використання продуктивних методів у навчанні.

Отже, враховуючи все вищезазначене, можна констатувати, що важлива цілеспрямованість і систематичність процесу розвитку дослідницьких умінь молодших школярів – наявність чіткої системи, щодо якої буде реалізовуватися процес формування дослідницьких умінь молодших школярів. Важливу роль у цьому відіграють вибрані методи викладання дисциплін (проблемні) і технологія організації дослідницької діяльності, згідно з якою організуються навчальні заняття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гальперин П. Я. Развитие исследований по формированию умственных действий. *Введение в психологию*. Москва: КД «Университет», 1999. 332 с.

2. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения. Опыт теоретического и психологического исследования. Москва.: Академия, 2014. 283 с.

3. Поддьяков А. Н. Развитие исследовательской инициативности в детском возрасте: монография. Москва, 2001. 350 с.

4. Савенков А. И. Путь к одаренности. Исследовательское поведение дошкольников. СПб. : Питер, 2004. 272 с.

Загоруйко Наталія Павлівна

викладач кафедри фахових методик

та інноваційних технологій

у початковій школі

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

м. Умань, Україна

ТЕРМІНОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Предмет вивчення і викладання будь-якої дисципліни розкривається в її поняттях, прийомах формування предметної компетенції. Терміни і поняття у сфері фізичного виховання і спорту повинні пояснювати структуру і характер рухової діяльності людини, тобто акумулювати функції пояснювальні, видові, командні та інші.

Особливість термінологічного апарату з методики навчання фізичної культури в тому, що він, як правило, специфічний для окремих наукових проблем, навчальних предметів, видів спорту. Всі поняття ми адаптували до вивчення фізичної культури і розподілили їх на три групи.

1. Загальні поняття і терміни основ фізичної культури.
2. Назви методів і методичних прийомів, до яких відносимо лише специфічні для методики фізкультурної освітньої галузі.
3. Назви засобів навчання фізичної культури, конкретних фізичних вправ, які використовуються у процесі навчання фізичної культури тощо.

Основними поняттями теорії і методики фізичного виховання є: *«фізична культура», «фізичне виховання», «спорт»* і інші.

Поняття «*фізична культура*» належить до поняття «*культура*» як часткова від загального, тобто фізична культура є частиною загальної культури народу.

Фізична культура – складова частина загальної культури, сфера соціально-культурної діяльності, що являє собою сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства.

Адаптивна фізична культура – використання потенціалу фізичних культури з метою відновлення або компенсації тимчасово (ЛФК) або постійно (інваліди) втрачених або ослаблених фізичних функцій і здібностей.

Оздоровча фізична культура – використання потенціалу фізичної культури з метою зміцнення здоров'я і фізичної дієздатності людей, що знаходяться в стані передхвороби або мають фактори ризику.

Рекреативна фізична культура – використання потенціалу фізичної культури в системі вільного часу з метою раціональної організації дозвілля.

Здоровий спосіб життя – ставлення людини до власної життєдіяльності, що забезпечує використання всіх форм і чинників, власне збереженню і зміцненню здоров'я.

Фізичне виховання – педагогічна система фізичного вдосконалення людини. У фізичному вихованні розрізняють дві специфічні сторони: навчання рухам (руховим діям) і виховання фізичних якостей.

Поряд з терміном «*фізичне виховання*» застосовують термін «*фізична підготовка*». Не зважаючи на те, що ці терміни аналогічні, другим терміном користуються переважно тоді, коли хочуть підкреслити прикладну спрямованість фізичного виховання щодо трудової чи іншої діяльності, що вимагає фізичної підготовленості (наприклад, фізична підготовка космонавта, медичного працівника, гімнаста).

Спеціальна фізична підготовка – це різновид фізичного виховання, спеціалізованого стосовно особливостей будь-якої діяльності, обраної в якості об'єкта поглибленої спеціалізації.

Увагу майбутнім учителям необхідно звертати на методичні

терміни фізичної культури. Це насамперед назви об'єктів вивчення, тобто: методи, прийоми, засоби, вправи, інші поняття і явища, що не входять до програми вивчення в школі, але необхідні учителю для розв'язання певних методичних задач. Зміст понять, які використовуються в методиці, не нівелюються, а спрощуються для того, щоб реалізувати принцип доступності певній віковій категорії. Але особливої уваги потребують терміни, які позначають методи і методичні прийоми.

Отже, для ефективного засвоєння означених методичних термінів майбутнім фахівцям необхідно насамперед засвоїти їх змістовий аспект. Цьому сприятимуть такі прийоми: укладання словника-мінімуму методичних термінів, добір термінів до запропонованих визначень, усне тлумачення фахових термів, добір дидактичного матеріалу фахового спрямування. Подальша розробка означеної проблеми передбачає створення словника методичних термінів для студентів та вчителів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Словник іншомовних слів : 23000 слів та термінологічних сполучень / [уклад. Л. О. Пустовіт]. Київ : Довіра, 2000. 1017 с.
2. Сучасний тлумачний словник української мови: 100000 слів / [укл. Н. Д. Кусайкіна, Ю. С. Цибульник ; за заг. ред. В. В. Дубічинського]. Харків: «Школа», 2009. 1008 с.
3. Теорія і методика фізичного виховання. Програми педагогічних училищ і коледжів для спеціальності 5.010102 «Початкове навчання» / укладач О. Я. Кругляк. Л.: Українські технології, 2004. 22 с.
4. Тлумачний словник-довідник моральних та духовних понять і термінів: навч. посіб. / [уклад.: О. А. Біда, Н. В. Орлова, Л. І. Прокопенко, Ю. В. Тимошенко]. Черкаси: Вид. ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2006. 244 с.
5. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. 2 частина, 2 розділ. Тернопіль, 2002.

Карапузова Наталія Дмитрівна

кандидат педагогічних наук,
професор, професор кафедри
початкової освіти природничих і
математичних дисциплін та методик їх
викладання

Смірнова Марія Миколаївна

студентка II курсу другого освітнього рівня
спеціальності Початкова освіта
*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ ТАНГРАМУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

«Розум дитини на кінчиках її пальців»

Василь Сухомлинський

Сучасна початкова освіта спрямована на розвиток творчої особистості молодшого школяра, в основі чого лежить розвиток, відповідальної за винахідливість та оригінальність, правої півкулі мозку. Саме тому, в процесі засвоєння математичної змістової лінії, широко використовуються різноманітні інтерактивні методи та засоби навчання, зокрема китайська головоломка «Танграм».

Сімома дощечками майстерності захоплювалось чимало видатних особистостей: письменник і математик Л. Керролл, полководець Н. Бонапарт, письменник Е. А. По, астроном А. Вефа, лінгвіст Г. Ліндгрєн тощо [1, с. 7].

На наших уроках математики завдання з «плоскими дощечками», які можна виготовити самостійно, користуються великою популярністю серед учнів.

Для знайомства з танграмом спочатку ми використовуємо різні прості завдання на лічбу. Наприклад, діти лічать зі скількох фігурок складається танграм, скільки в ньому квадратів, трикутників, ромбів, порівнюють фігури за розміром та складають з декількох фігур ще одну.

На наступному етапі діти складають фігурки з танів за зразком, використовуючи всі сім елементів головоломки. Наприклад, у

першому класі з танів, за допомогою вчителя, учні складають цифри.

Третій етап складніший ніж попередні. На цьому етапі діти відтворюють зображення за допомогою танів, спираючись на контур малюнку. Ця робота потребує від учнів зосередженості, знань про геометричні фігури, їх особливості.

На четвертому етапі діти самостійно складають будь-які фігури за власним бажанням. Це завдання вимагає неабиякої творчості, вміння організувати свою роботу та шляхом ряду випробувань доводити справу до кінця.

Учням на уроках математики можна пропонувати різні види завдань з танграмом. Так, наприклад, для формування здатності розрізняти геометричні фігури за їх істотними ознаками вчитель дає завдання скласти многокутники, використовуючи всі сім танів (наприклад, скласти фігуру в якій всі сторони рівні; в якій всі кути прямі, а протилежні сторони рівні; скласти фігуру в якій 3 сторони тощо). Учні можуть складати різні фігури й за власним вибором. Для розвитку образного мислення корисно учням називати фігури, що входять до складу танів танграму, а потім пізнавати й знаходити їх у навколишньому середовищі.

Засвоєння молодшими школярами особливостей танграму, дає можливість виконувати більш складніші завдання. Наприклад, вчитель може показати дітям, що використавши квадрат та три трикутники танграму можна скласти трикутник більших розмірів. Діти мають подумати й відповісти: чи можна скласти такий трикутник з одного великого трикутника, двох маленьких та паралелограма; чи можна скласти трикутник з двох маленьких трикутників; якщо з семи фрагментів складається квадрат, то чи можна скласти квадрат з двох чи трьох будь-яких фрагментів; зі скількох фрагментів можна скласти прямокутник, який не буде квадратом тощо.

У молодшому шкільному віці діти люблять гратися та імпровізувати, тому, не менш корисною та цікавою, є вправи з танграмом на відгадування загадок та складання відгадок.

Танграм відіграє важливу роль для здійснення часткової інтеграції різних освітніх галузей, що відображаються в типових освітніх програмах. Наприклад, учням пропонується підготувати доповідь про рослину або тварину, скласти її з танів та описати її (з яких фігур складається, скільки всього фрагментів, які фігури дотикаються одна до одної, які нові фігури утворилися тощо).

Для формування в учнів комунікативної компетентності та вміння знаходити компроміс використовуються групові проекти.

Отже, використання танграму робить математичний матеріал доступнішим, цікавішим та орієнтованим на майбутнє навчання. Вправи з «Сімома дощечками майстерності» орієнтують на розвиток в учнів просторових уявлень, формування здатності розпізнавати, будувати, моделювати, конструювати геометричні фігури за їх ознаками. Ця головоломка сприяє формуванню в молодших школярів здатності міркувати логічно, оцінювати достатність даних для розв'язування практичних завдань, формуванню вміння знаходити вихід з будь-яких ситуацій шляхом спроб і помилок, здатності роботи усвідомлений вибір, сприяє пізнанню навколишнього світу. Використання танграму на уроках значно полегшує для дітей засвоєння матеріалу, розвиває увагу, уяву, їх моторику, уміння працювати як самостійно, так і в команді. Танграм на своєму уроці може використати кожен учитель, варто тільки проявити творчість та дібрати або розробити вправи з його використанням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Сім плоских фігур : збірник вправ / укл. Г. М. Бондар. Суми : НВВ СОІППО, 2020. 82 с.
2. Цей таємничий танграм. URL : <https://wikinew.wiki/wiki/Tangram> (дата звернення 10.09.2021).

Кінах Неля Володимирівна

кандидат економічних наук, доцент

кафедри педагогіки та психології

Волинський інститут післядипломної освіти

м. Луцьк, Україна

ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПІДПРИЄМНИЦТВА ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У реаліях сьогодення постає необхідність переосмислення соціальної і професійної місії сучасного вчителя початкової школи, адаптованого до сучасних соціокультурних умов, здатного до творчого пошуку, який має приймати нестандартні рішення в ситуаціях ринкової конкуренції, уникаючи стереотипізації і шаблонів та засвоювати нові професійні ролі і функції, реалізовувати освітні проекти національного масштабу, бути конкурентоспроможним на європейському і світовому ринку освітніх послуг.

Вперше проблему формування готовності до підприємництва на масштабному рівні було порушено Агентством міжнародного розвитку США (USAID) (Mansfield R.S., Mc Clelland D.C., Spencer L.M., Santiago J.) у 1987 р. в межах крос-культурного дослідження. За результатами дослідження було сформовано перелік якостей успішних підприємців, а саме: якості досягнення (ініціативність, здатність виокремлювати у кожній ситуації, явищі чи процесі потенційно важливі ресурси та ефективно їх використовувати, піклування щодо досягнення високої якості виконуваної роботи, усвідомлення зобов'язань, передбачених змістом контракту, цілісна зорієнтованість на ефективність); здатності щодо мислення та розв'язання проблемних ситуацій (систематичне планування окремих дій і діяльності загалом для вирішення однієї чи кількох проблем); наполегливість, контроль і самоконтроль; орієнтація на оточення (партнерів), що передбачає усвідомлення значення ділових контактів. Важливим елементом підприємницької діяльності сучасного вчителя є спосіб і засоби досягнення цілі. Під ними розуміють певні знання, вміння, навички

а також особливі здібності, які розвиваються на основі вроджених анатомо-фізіологічних задатків.

Ґрунтуючись на результатах зарубіжних і вітчизняних учених, вважаємо, що становленню педагога як підприємливого успішного професіонала сприятиме розвиток системи індивідуально-особистісних якостей, які умовно можна об'єднати в такі групи: «успіхи й досягнення» (ініціативність; здатність раціонально використовувати всі наявні ресурси і потенційні можливості у досягненні свідомо поставленої мети, долаючи при цьому зовнішні і внутрішні перешкоди; володіння достовірною актуальною інформацією, своєчасне її застосування; пошукова активність і наполегливість; прагнення до успіхів; усвідомлення відповідальності за свої дії загалом і зокрема щодо підвищення ефективності діяльності); «лідерство» (упевненість у собі; здатність переконувати співрозмовників, партнерів; здатність працювати в команді і бути лідером; директивність і постійне підвищення власного рівня освіченості); «підприємницьке мислення» (цілеспрямованість і планування; генерування й оцінювання ідей; результативність дій у розв'язанні проблемних ситуацій); «взаємодія і відносини» (надійність і чесність; комунікативність і визнання важливості ділових відносин; прагнення постійно розширювати сферу спільної діяльності із метою ефективного виконання поставлених завдань; імідж); «економічна грамотність» (наявність знань і умінь у питаннях здійснення підприємницької діяльності, прагнення до самовдосконалення, орієнтація в професійній сфері); «індивідуально-особистісний потенціал» (працездатність, що конкретизується потенційними здібностями індивіда виконувати певну діяльність на заданому рівні ефективності упродовж певного часу; саморегуляція, що деталізується сукупністю взаємопов'язаних усвідомлених індивідом дій щодо досягнення необхідного психічного стану, управління своєю психікою; працьовитість, яка виражається через ділову активність; досвідченість; самоорганізація; усвідомлення своїх здібностей, сильних і слабких сторін; креативність і нестандартне мислення; послідовність як здатність систематизувати

трудова діяльність задля досягнення максимально можливого корисного ефекту з урахуванням конкретних умов цієї діяльності) [3].

Згідно з ресурсом Освітньої фундації Джорджа Лукаса Edutoria, вчителі-підприємці – це професіонали і професіоналки, які викладають у школах, але також мають час, сили і бажання для реалізації власних підприємницьких ідей. Хтось із них створює онлайн-курси або позашкільні програми і майстер-класи, хтось фокусується на громадській або бізнес-діяльності, використовуючи грантові можливості, інші розробляють нові освітні технологічні рішення, змінюють стандарти або працюють із батьківством. Талановиті педагоги, незадоволені застарілими книгами й іншими освітніми продуктами, демонструють надзвичайне бажання і здатність розвивати свій «соціально-професійний бізнес» – і змінювати не тільки освітні технології, але і будь-який інший аспект життєдіяльності. Дослідники наголошують, що як і успішні підприємці, так і успішні педагоги працюють не тільки задля фінансової стабільності, але й для того, щоб вирішувати конкретні проблеми і впливати на те, куди і як рухається світ. За інформацією TeachThought, середньостатистичний/-а учитель/-ка приймає 1 500 освітніх рішень за один шкільний день. Тож мультизадачність і вміння розставляти пріоритети є обов'язковими характеристиками як успішного бізнесмена, так і успішного педагога. Шкільні педагоги є природними фандрейзерами. Вони вчаться залучати до своїх ініціатив батьківство, керівництво, місцеву владу й бізнес. Ніколи не бояться зробити запит і виголосити натхненну промову на підтримку свого проєкту [1].

Тому цілком правомірно стверджувати, що сучасна початкова освіта потребує вчителя, здатного до творчого пошуку, креативних шляхів у професійній діяльності, який працює у новому форматі та є конкурентоспроможним. Такий учитель початкових класів, є не пасивним транслятором готових педагогічних чи методичних рецептів, а харизматичним творчим лідером, фундатором освітніх ініціатив та інновацій, яскравою індивідуальністю, який реалізовує у взаємодії з учасниками освітнього процесу свій гуманістичний

світогляд і світорозуміння. А відтак, він має бути спрямованим на постійне підвищення свого фахового й особистісного рівня, готовим до педагогічних експериментів та наукових пошуків, позаяк будь-яка діяльність безглузда, якщо в її результаті не створюється якийсь продукт, чи нема нових досягнень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Vasigalupo, M. (2016) *EntreComp: The Entrepreneurship Competence Framework* Vasigalupo, M., Kampylis, P., Punie, Y., Van den Brande, G. (p. 39). Publication Office of the European Union. Luxembourg.
2. Сліпенко, В. (2017) Особливості розвитку підприємницької компетентності школярів у загальноосвітніх навчальних закладах: Американський досвід. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка», 5/37, 197 – 205.* (Slipenko, V. (2017) Peculiarities of development of entrepreneurial competence of schoolchildren in secondary schools: American experience. *Anthropological studies. Series "Pedagogy", 5 / 37, 197 – 205).*
3. Hisrich, R. D. (1990). Entrepreneurship/intrapreneurship. *American Psychologist, 45, 209–222.*

Коломієць Наталія Андріївна

кандидат педагогічних наук, доцент,
докторант кафедри педагогіки та
освітнього менеджменту

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

НЕПЕРЕРВНА ОСВІТА ЯК РУШІЙНА СИЛА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ПРОФЕСІОНАЛА

За постіндустріальної доби знання набувають провідної ролі в сучасному розвитку країни. Проте пришвидшення темпів наукових та технологічних відкриттів, новітні реформаторські процеси, які відбуваються в освітньому світовому просторі, вимагають від випускників освітніх закладів інноваційного мислення, здатного до

критичного осмислення інформації, вміння швидко визначати пріоритетні шляхи розвитку у дійсності, яка стрімко змінюється. З іншого боку, роботодавці шукають такий тип освіти, який дозволяв би фахівцям бути в курсі останніх інноваційних відкриттів, при цьому не займаючи багато часу. Щоб не відставати від цих постійних змін, продовження освіти стає способом номер один для подолання сучасних викликів часу. Відтак синтез наукового потенціалу та потенціалу особистісно-професійного розвитку перетворили освіту на пріоритет громадської уваги. Це означає, що кожен здобувач освіти повинен усвідомлювати необхідність визначення цілей особистісної траєкторії професійного розвитку, мотивації до навчання впродовж життя, постійного зростання професіоналізму, набуття нових компетентностей тощо. Цьому процесу особистісного зростання притаманні наступні характеристики: неперервність, інноваційність, активність, критичність, якісність, усвідомленість, мобільність, результативність. Однією з ключових характеристик є неперервність в освіті.

Концепція неперервної освіти, яка отримала наукове обґрунтування ще у 1965 році у роботі П. Ленгранда [3], набула сучасного роз'яснення у «Меморандумі освіти протягом життя» (A Memorandum of Lifelong Learning) [2], який прийняв Лісабонський саміт Ради Європи у березні 2000 року. В Меморандумі зазначається, що неперервна освіта повинна стати головною політичною програмою громадянського суспільства, соціальної єдності та зайнятості.

Досить цінними для розуміння сутності та перспективності неперервної освіти, на нашу думку, є визначені у Меморандумі шість принципів неперервної освіти [1].

Принцип 1. Нові базові знання і навички для всіх.

Мета: гарантувати загальний неперервний доступ до освіти для отримання й поновлення навичок, необхідних для включення людини в інформаційне суспільство.

Підсумкові документи Лісабонського саміту відносять до таких навичок комп'ютерну грамотність, іноземні мови, технологічну культуру, підприємництво та соціальні навички.

Принцип 2. Збільшення інвестицій в людські ресурси.

Мета: значно збільшити інвестиції в людські ресурси для підняття пріоритету найважливішого надбання Європи – її людей.

Принцип 3. Інноваційні методики викладання й навчання.

Мета: Розробити нові методології навчання для системи безперервної освіти протягом життя.

Методи навчання як у формальній, так і в неформальній системі освіти повинні орієнтуватися на користувача, змінюватися в напрямку особистісної мотивації, критичного мислення й уміння навчатись.

Принцип 4. Нова система оцінки отриманої освіти.

Мета: Докорінно змінити підходи до розуміння і визнання навчальної діяльності та її результатів, особливо у сфері неформальної та інформальної освіти.

Визнання такої освіти допоможе підвищити мотивацію до безперервної освіти.

Принцип 5. Розвиток наставництва й консультування.

Мета: забезпечити кожному протягом усього життя вільний доступ до інформації про освітні можливості та до необхідних консультацій і рекомендацій.

Має бути створена постійна консультаційна служба, яка надаватиме рекомендації в сфері освітнього, професійного та особистісного розвитку і буде орієнтована на інтереси та потреби активного користувача.

Принцип 6. Наближення освіти до місця проживання.

Мета: наблизити освітні можливості до місця проживання споживачів за допомогою мережі навчальних та консультаційних пунктів і використання інформаційних технологій.

Маючи свободу пересування люди не повинні бути змушеними залишати своє рідне місто чи село для отримання якісної освіти.

Виходячи з контенту вищенаведених принципів, можемо впевнено говорити про доцільність впровадження системи неперервної освіти, яка дає наступні переваги:

- сприяє посиленню позиції людини в професійній діяльності;
- підвищує особистісно-професійний розвиток, здатність до кар'єрного переходу;
- покращує імідж;
- удосконалює спосіб життя тощо.

Практичне застосування принципів даного типу освіти дозволяє фахівцю постійно підвищувати рівень власної компетентності, залишаючись затребуваним працівником на ринку праці.

Безпосередньо за рахунок неперервної освіти можливо створити умови для всебічного розвитку особистості незалежно від попередньо здобутої професії, віку, місця проживання. Але суттєвим при неперервній освіті є врахування індивідуальних особливостей, мотивів, інтересів, ціннісних настанов кожної людини, таким чином розширюючи її можливість участі як громадянина у культурній, соціальній і політичній діяльності країни.

Отже, неперервна освіта стає одним з головних шляхів розвитку європейського суспільства, яке йде в напрямку «суспільство, що навчається».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Освіта протягом життя як чинник людського розвитку». Аналітична записка.

URL : <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gumanitarniy-rozvitok/osvita-protyagom-zhittya-yak-chinnik-lyudskogo-rozvitku>.

2. A Memorandum on Lifelong Learning [Electronic resource] // Commission of the European communities. URL : http://arhiv.acs.si/dokumenti/Memorandum_on_Lifelong_Learning.pdf

3. Lengrand P. An Introduction to Lifelong Education/P.Lengrand. Paris, UNESCO, 1975. p. 157.

Комар Ольга Анатоліївна

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри фахових методик
та інноваційних технологій

у початковій школі

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

м. Умань, Україна

ПІДГОТОВКА ТВОРЧОГО ВЧИТЕЛЯ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПОЧАТКОВА ОСВІТА»

Підготовка майбутніх учителів початкової школи регулюється Галузевим стандартом вищої освіти, який складається з освітньо-професійної програми та освітньо-кваліфікаційної характеристики. Освітня професійна програма є нормативним державним документом, в якому окреслюється зміст навчання та встановлюються вимоги до рівня знань, умінь та навичок відповідного фахівця. «А відтак, визначення правильних стандартів є передумовою адекватної підготовки науково-педагогічних кадрів вищої школи, її результативного й ефективного функціонування» [1, с. 19].

Завданням нашої статті є аналіз змісту професійної підготовки, який забезпечує готовність майбутніх учителів початкової школи до творчої роботи з учнями, а також вивчення засобів, завдяки яким реалізується ця робота.

Як зазначено О. Савченко, «через засвоєння змісту освіти особистість готується до збереження й розвитку культури. Він [зміст освіти] має жити різними джерелами, серед яких найголовніші – природа, наука, виробничі технології, краєзнавство, людинознавство, педагогічні й психологічні знання» [2, с. 61].

В освітньому процесі зміст освіти реалізується навчальними планами, програмами, підручниками, посібниками, що визначають вимоги до підготовки кваліфікованих кадрів. Нашою *метою* є аналіз нормативної частини навчальних планів, програм для виявлення стану підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з математично здібними учнями.

Проаналізувавши навчальні плани 2020–2021 н. р. галузі знань 01 Освіта\Педагогіка, спеціальності 013 Початкова освіта, освітньо-професійних програм: Початкова освіта. Психологія, Початкова освіта. Дошкільна освіта, Початкова освіта. Середня освіта

(Інформатика), Початкова освіта. Середня освіта (Мова та література (англійська)) факультету початкової освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини констатуємо: навчальні плани поділені на нормативну та варіативну частини; складаються з трьох циклів, які забезпечують професійну підготовку бакалавра початкової освіти.

Аналіз навчальних програм нормативної частини дав змогу систематизувати так навчальні дисципліни (рис. 1.).

Рис. 1. Освітні дисципліни, які впливають на творчу підготовку майбутніх учителів початкової школи

Вважаємо доречним додати, що обрані нами освітні дисципліни певною мірою здатні підготувати творчого вчителя початкової школи, адже лише творча особистість спроможна побудувати творчий освітній процес.

Проаналізуємо зміст кожного циклу дисциплін з метою з'ясування стану використання їх можливостей у підготовці майбутнього творчого вчителя початкової школи.

Так, цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки допомагає бакалавру початкової освіти розширити свій загальнокультурний рівень, збагатитися необхідними знаннями у галузі історії України, філософії, історії української культури, української та іноземної мов; сформуванати системні знання про історію Батьківщини, особливості її культурного розвитку; ознайомитися з розвитком філософської думки, методологією науково-педагогічних досліджень; забезпечити необхідний для фахівця рівень комунікативної компетентності у сферах професійного спілкування рідною та іноземною мовами.

Потенціал навчальних дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки, які спрямовані на максимальний розвиток творчого компонента особистості майбутнього вчителя, що є неодмінним складником професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Цикл математичної та природничо-наукової підготовки передбачає викладання дисциплін, які розширюють світоглядний рівень бакалавра початкової освіти, знайомлячи його з новими інформаційними технологіями, основами валеології та медичних знань, з основами безпеки життєдіяльності та охорони праці і основ природознавства (ботаніка, землезнавство, зоологія), математики тощо.

Курс анатомії, фізіології дітей з основами генетики покликаний сприяти студентам набути необхідних знань про загальні закономірності росту та розвитку дитячого організму; чинники, що впливають на розвиток (спадковість, навколишнє середовище, навчання і виховання тощо); здоров'я та його складових; різні хвороби дітей тощо. Знання з цього предмета є необхідним для роботи з молодшими школярами.

Освітні дисципліни циклу математичної та природничо-наукової підготовки спрямовані на оволодіння основ математичної діяльності та на формування практичних умінь будувати освітній процес з використанням інформаційних технологій.

Цикл професійної та практичної підготовки є ядром професійної підготовки студентів. Він охоплює дисципліни, що знайомлять фахівця із загальною психологією, педагогікою, історією педагогіки, віковою та педагогічною психологією; особливостями науково-педагогічних досліджень; розширюють знання з фахових методик, спонукають до застосування набутих знань у наукових дослідженнях, освітньому процесі та на практиці.

Викладання вказаних дисциплін покликане ознайомити майбутніх учителів з особливостями освітнього процесу загальноосвітньої школи та забезпечити підготовку виконання ними обов'язків вчителя початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Луговий В. І. Стандартизація поняттєво-термінологічного апарату педагогіки вищої школи. *Педагогіка вищої школи* / [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, І. С. Волощук [та ін.] ; за ред. В. Г. Кременя, В. П. Андрущенка, В. І. Лугового. Київ : Педагогічна думка. 2009. С. 18–27.

2. Савченко О. Я. Дидактика початкової освіти : підручник. Київ : Грамота, 2012. 504 с.

Кравчук Оксана Володимирівна

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри фахових методик
та інноваційних технологій у
початковій школі

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

ПЕДАГОГІЧНЕ НОВАТОРСТВО В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ВИМІРІ

Соціально-економічні й суспільно-політичні трансформації загострюють потребу вдосконалення освітньої практики, вмотивовують зміни у змісті й організації освітніх процесів. Суттєве значення в цих перетвореннях в Україні відіграв історико-педагогічний феномен, відомий під назвами «передовий педагогічний досвід», «педагогічне новаторство», «інноваційна педагогічна діяльність», «педагогічна інноватика».

Феномен педагогічного (освітнього) новаторства має європейське підґрунтя. Його зародження відбулося в Західній Європі кінця XIX – першої третини XX ст. В Україні воно набуло розвитку в імперську (кінець XIX ст.), а згодом у радянську добу (20-ті роки, 80-ті роки XX ст.). Від початку 90-х років XX ст. педагогічне новаторство відродилось і активізувалось в освітньо-

модернізаційних процесах незалежної України та стало особливо актуальним в умовах поглиблення процесів інтеграції національної системи освіти до світового освітнього простору (Болонський процес, 1999). Це знайшло підтвердження і обґрунтування в законах України «Про освіту» (2014), «Про вищу освіту» (2017), концепції «Нова українська школа» (2016), концепції розвитку педагогічної освіти в Україні (2018) та ін.

Феномен педагогічного (освітнього) новаторства зумовлював неодноразові спроби його обґрунтування у вітчизняній педагогічній науці. Увагу було акцентовано на діяльності педагогів, спрямованій на раціоналізацію освітнього простору закладів освіти, змінах у завданнях, методах і прийомах навчання, формах організації процесу навчання й виховання, авторських школах у галузі освіти. Ця діяльність характеризувалась як досить складна і специфічна, що потребувала особливих знань, навичок, здібностей. З часом вона утворила своєрідний інноваційний педагогічний потік, який збагачував практику новими ідеями, новим змістом, новими технологіями, що й дало підстави узагальнити ці процеси як «новаторський рух» в історії освіти України, який поетапно презентує ретророзвиток передового (інноваційного) педагогічного досвіду, підкреслює співзвучність сучасності й спрямованість у майбутнє.

Новаторський рух ХХ ст. – унікальне явище в історії вітчизняної школи, педагогічної думки, що супроводжувалось пошуками освітян, теоретиків і практиків щодо ефективних форм і методів освітньо-виховної роботи. Тому набуває актуальності та життєвої необхідності вивчення позитивного історико-педагогічного досвіду розвитку новаторського руху в історії освіти України з метою його актуалізації в сучасній шкільній практиці.

Теоретичну основу дослідження проблеми розвитку новаторського руху в історії освіти України становлять ідеї гуманізації освіти (В. Андрущенко, І. Бех, А. Бойко, О. Захаренко, В. Сухомлинський, О. Сухомлинська та ін.); теорія дитиноцентризму (О. Декролі, Е. Кей, В. Кремень, Ж.-Ж. Руссо, О. Савченко та ін.); закономірності процесу соціалізації особистості

(Е. Дюркгейм, І. Кон, Н. Лавриченко, Дж. Мід, О. Мудрик, Т. Парсонс, Т. Шибутані, Л. Штефан та ін.); філософії прагматизму (Б. Вульфсон, У. Джемс, О. Джуринський, О. Іонова, З. Малькова, Ч. Пірс, Л. Пуховська, А. Сбруєва та ін.).

Теоретичне обґрунтування проблеми передового педагогічного досвіду здійснили відомі вітчизняні науковці (А. Бойко, І. Дичківська, Н. Дічек, О. Лавріненко, В. Паламарчук, Д. Пащенко, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.) та зарубіжні вчені (К. Ангеловські, О. Арламов, Ю. Бабанський, Х. Барнет, М. Бургін, Д. Гамільтон, Н. Грос, В. Журавльов, В. Загв'язинський, У. Кінгстон, Н. Лагервей, М. Майлз, А. Ніколс, М. Поташник, В. Сластьонін, А. Хаберман, Р. Хейвлок, А. Хуторської, Н. Юсуфбекова та ін.).

Проблему впровадження передового педагогічного досвіду вмотивували відповідні наукові дослідження за авторством А. Бойко, Н. Дем'яненко, І. Жерносек, М. Красовицького, Л. Момот, В. Паламарчук, О. Пасічник, І. Підласого, Н. Чепурної, О. Філоненко, М. Ярмаченка та ін.

Науковці, які займалися проблемами теорії і практики педагогічного новаторства, одностайні у висновках, що реформування системи сучасної освіти не може не спиратися на інноваційні процеси, зокрема відбуватися без урахування результатів творчих пошуків педагогів-новаторів, аналізу їхньої діяльності. За науковими висновками, новації не виникають спонтанно, а постають результатом системних пошуків, узагальнення педагогічного досвіду, розроблення схеми його апробації і моделі впровадження, мають глибоке вітчизняне історичне підґрунтя та європейське коріння, набувають особливого значення в сучасних освітньо-реформаційних перетвореннях, пов'язаних із творенням нової української школи, інноваційним розвитком педагогічної освіти в Україні, що дозволяє розглядати і трактувати його як системний рух в освіті.

Аналіз наукового розроблення питань історії новаторства та сучасної педагогічної практики дав змогу визначити притаманні цьому процесу об'єктивні суперечності між:

- новими реаліями освітньо-реформаційних перетворень, пов'язаних із творенням нової української школи та відсутністю критично осмисленого, теоретично обґрунтованого історико-педагогічного знання, яке може бути адаптоване в сучасний освітній простір;
- діяльністю педагогів, спрямованою на раціоналізацію освітнього простору закладів освіти та фрагментарністю історико-педагогічних знань про результати творчих пошуків педагогів-новаторів;
- необхідністю та потребою освітньої практики в науковому історико-педагогічному осмисленні проблем упровадження інновацій і відсутністю організованості, систематичності й послідовності в роботі з упровадження позитивних надбань;
- необхідністю прогнозування результатів упровадження інновацій та недостатнім науково-обґрунтованим уявленням про сутність нового в досягненнях передового новаторського досвіду.

Лоук Оксана Вікторівна

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри фахових методик
та інноваційних технологій
у початковій школі
*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ «ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ ТА ФІНАНСОВА ГРАМОТНІСТЬ» В УЧНІВ У ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Суспільство нині перебуває під впливом швидких змін умов життя, зростання непередбачуваності майбутнього, посилення конкурентних засад. Віддзеркалюючи соціально-економічні виклики часу, сучасна освіта стає важливим ресурсом у ринкових суспільствах, що конкурують. Саме освіта покликана сформувати

цілеспрямовану, ініціативну, фінансово грамотну, здатну до виважених рішень та активного соціального включення особистість.

Для досягнення цієї мети освітні вектори навчання спрямовано на формування в учнів, зокрема, початкової школи ключової компетентності «підприємливість та фінансова грамотність», що має наскрізно формуватися через усі навчальні предмети, розвиваючи в учнів активність, ініціативність, економічний спосіб мислення.

Педагог Ю. Білова визначає *підприємливість* як «інтегральну психологічну якість людини, що виявляється в мотивації, здатності до креативного та творчого пошуку, втілення в життя нових фінансових ідей, допомагає вирішувати різного роду проблеми як в повсякденному, так і в соціальному житті» [1, с. 11–12]. Поняття *фінансової грамотності* Т. Кізима визначає як сукупність світоглядних позицій (установок), знань і навичок громадян щодо ефективного управління особистими фінансами та здатність компетентно застосовувати їх у процесі прийняття фінансових рішень [2].

Ефективне формування ключової компетентності «підприємливість та фінансова грамотність» в учнів початкової школи відбуватиметься за умови утвердження в освітньому процесі певних принципів навчання.

Соціальний феномен навчання фінансової грамотності відображають *принципи*:

- *природовідповідності* (навчання дітей фінансової грамотності має ґрунтуватися на науковому розумінні природних і соціальних процесів, узгоджуватися із загальними законами розвитку природи і людини. Цей принцип вимагає, щоб зміст, методи та форми навчання фінансової грамотності, стиль взаємодії вчителя та учнів враховували необхідність формування у останніх установки на цінності безпечного та здорового способу життя й навички дотримання їх у своїй поведінці);

- *культуровідповідності* в сучасному трактуванні означає, що навчання і виховання мають ґрунтуватися на загально-людських цінностях культури, будуватися відповідно до цінностей та норм

тих чи інших національних культур, їхніх специфічних особливостей і традицій;

- *гуманістичної спрямованості* передбачає ставлення до дітей як до самостійних суб'єктів власного розвитку, культивування суб'єкт-суб'єктних відносин в освітньому просторі фінансової грамотності;

- *варіативності* диктує необхідність створення різноманітних видів і форм навчання фінансової грамотності; диференціації змісту, засобів, технологій і методів навчання у відповідності до можливостей учнів, умов і досвіду навчання фінансової грамотності;

- *розвитку конструктивно-фінансової активності і духовно-морального ставлення до світу* відображає процеси «вбудовування людини» в стосунки з навколишнім соціо-природним середовищем. Він передбачає створення умов для мобільності як різного роду переміщень особистості або соціальної групи; різноманітність способів і сфер дії; усвідомлення здійснюваних дій, які відображають властивості суспільно значущих учинків; використання досвіду інших суб'єктів, залучення сил інших суб'єктів; творчий потенціал суб'єкта, його установка на саморозвиток.

Психолого-педагогічні аспекти відображають принципи:

- *творчої діяльності* орієнтує на реалізацію творчих потенцій особистості, пов'язаних з природо- та культуровідповідною діяльністю, спрямованою на пошук нового, на розвиток ініціативності, фантазії учнів;

- *діалогічності й толерантності взаємодії* спрямований на розвиток комунікативних якостей, діалогічності, прийняття особливостей і несхожості іншої людини, вміння розуміти іншого;

- *наступності* передбачає осмислення теоретичних основ конструювання програм навчання фінансової грамотності, їхніх цілей, завдань і змісту, які забезпечують наступність освіти молоді на різних вікових етапах;

- *проблемно-ситуативного пізнання* поряд з виконанням функцій активізації пізнавальної діяльності, формування способів

розумової діяльності відіграє значну роль в становленні практико-орієнтованої діяльності; створює умови для формування *умінь використовувати знання* через орієнтацію на модельні способи оволодіння навчальним матеріалом (аналіз ситуацій, розігрування соціальних ролей, ігрове моделювання тощо);

– *емпатії* сприяє «вживанню» особистості в простір освітнього середовища. Емпатія стає базисом розвитку духовно-моральних ставлень особистості до об'єктів соціо-природного середовища на основі становлення відповідальності.

До організаційно-педагогічних належать принципи:

▪ *поєднання традиційних та інноваційних напрямків діяльності* спрямований забезпечити розумний баланс традицій та інновацій в життєдіяльності організації, країни в цілому [88];

▪ *адекватного кадрового забезпечення* (практика педагогічної освіти не зорієнтована на безпосередню підготовку вчителів з фінансової грамотності, тому необхідний уважний відбір і багаторівнева система підвищення кваліфікації фахівців, що долучаються до вирішення завдань фінансової освіти молоді;

▪ *соціально-педагогічного партнерства*, який орієнтує учасників на рівноправне співробітництво, пошук згоди і досягнення консенсусу, оптимізацію відносин;

▪ *активного використання зворотного зв'язку, оцінки та моніторингу ефективності* (регулярна оцінка та коригування програм навчання фінансової грамотності дозволить підвищити їхню якість і приводити їх у відповідність з кращими практиками в даній області).

Виокремлені дидактичні принципи навчання, у комплексі із методологічними підходами, на нашу думку, мають забезпечити високий рівень сформованості підприємливості та фінансової грамотності в учнів початкової школи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білова Ю. А. Поняття та структура підприємницької компетентності майбутніх фахівців економічного профілю. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2013. Вип. 7. С. 15–17.

2. Кізима Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник ТНЕУ*. 2012. № 2. С. 64–71.

3. Осницкий А. К. Регуляторный опыт, субъектная активность и самостоятельность человека. *Психологические исследования: электрон. науч. журн.* 2009. Ч. 1. № 5 (7) URL: <http://psystudy.com/index.php/num/2009n5-7/221-osnitsky7.html>. (дата обращения: 13.12.2019 р.).

4. Рутковская Е. Л. Факторы формирования финансовой грамотности школьников. *Отечественная и зарубежная педагогика*. 2017. Т. 1. № 2 (37). С. 44–54.

5. Філончук З. В. Проблеми впровадження фінансової грамотності в сучасній школі. *Таврійський вісник освіти*. 2015. № 2 (2). С. 112–117.

Михальчук Тетяна Сергіївна

студентка-магістрантка VI курсу
факультету педагогічної та соціальної освіти

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук, доцент

Білявська Тетяна Миколаївна

Миколаївський національний

університет імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО СВІТОГЛЯДУ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Мета освіти, визначена Законом України «Про освіту», полягає у «всебічному розвитку людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, у вихованні відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і

суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, у підвищенні освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3]. В умовах реформування української освіти власне ідея Нової української школи реалізує зазначену вище мету, декларуючи виховання, що ґрунтується на цінностях і покликана плекати українську ідентичність [4].

А звідси виходить одне із завдань, поставлене перед педагогами сучасної школи, – виховання духовної особистості, яка протистоятиме меркантильності та цинізму, сприятиме збереженню духовних чеснот, культурної спадщини народу.

У контексті інтеграції України до загальноєвропейського співтовариства актуальною є проблема розвитку духовно-морального світогляду молодого покоління в державі. «Духовність є індивідуальною вираженістю у системі мотивів особистості двох її фундаментальних потреб: ідеальної потреби пізнання і соціальної потреби жити, діяти для інших; категорія людського буття, що виражає його здатність до творення культури та самотворення» [2, с. 145].

Як стверджує І.Бех «мета виховання духовно зрілої особистості впливає із великої мети освіти, і не може бути підмінена іншими пріоритетами». Складність сучасних виховних проблем, вважає І. Бех, потребує комплексного підходу у їх розв'язанні та розвитку соціально-педагогічної парадигми виховання. Основою нової парадигми, а відтак і основою виховання є особистість дитини, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності, отже, генерація стратегії суб'єкт-суб'єктної взаємодії, будь-який виховний вплив чи виховна технологія має педагогічну доцільність лише у тому випадку, якщо вона спричинила зміни у життєвому світі та духовному досвіді вихованця. [1, 40 с.].

Практично-духовне освоєння світу у світогляді здійснюється через його подвоєння – світу, в якому здійснюється безпосередня життєдіяльність, світу «наявного буття» протиставляється світ

реалізації вищих цінностей життя, світ «сутнісного буття». «Духовне життя неможливе без задоволення духовних почуттів. Незадоволеність чи задоволеність тут виступає у вигляді емоційного переживання – страждання чи радощів, горя чи захвату, гордості чи мук совісті тощо» [6].

Як зазначав В.Шинкарук «соціальною функцією світогляду як форми суспільної самосвідомості людини є світоперетворення, духовне освоєння світу, додання його зовнішньої чужості і перетворення на світ реалізації людських потреб та інтересів, сподівань і надій, вищих цілей та ідеалів. У цьому плані світогляд є способом практично-духовного освоєння світу – створення образів й уявлень, в яких зовнішня чужість і ворожість до людини ще неосвоєного нею зовнішнього світу долаються духовно – шляхом створення «моделі» істинно людського світу, адекватного людським вищим бажанням і потребам [7].

Духовно-моральний світогляд особистості проявляється у знанні моральних норм суспільства, у сформованості духовних якостей особистості, що ґрунтуються на національних, загальнолюдських цінностях. Завданням формування духовно-морального світогляду особистості молодшого школяра є створення педагогічних умов для вибору ним тих цінностей, які несуть у собі об'єктивну користь для нього самого і для суспільства в цілому.

Педагогічний процес організованого цілеспрямованого впливу вчителя початкових класів на духовно-моральну сферу особистості учня, має бути цілісним та інтегрованим за характером щодо почуттів, бажань, думок особистості і реалізовуватись в особисто орієнтованих технологіях, методах, формах, які б формували ціннісні орієнтації особистості.

На думку В. Сухомлинського, саме «... в молодшому шкільному віці, коли душа дуже податлива до емоційних впливів, ми розкриваємо перед дітьми загальнолюдські норми моральності, вчимо їх азбуки моралі» [5, с. 44]. Великий педагог вважав, що в цей період у дитини має відбутися усвідомлення того, що вона живе серед людей, і саме тому бажання кожної людини

відбивається на оточуючих його людях. Молодший шкільний вік, є важливим періодом життя протягом якого змінюється весь спосіб існування дитини, її провідна діяльність та в процесі якого відбувається становлення духовності особистості. Психологічні особливості дітей цього віку проявляються у конкретно-образному мисленні, емоційній вразливості, здатності до співпереживання. Зміна змісту і процесу діяльності, розширення кола спілкування дитини позначається на тому, що в неї формуються вольові риси. У навчальній, ігровій, дозвіллевій діяльності, у спілкуванні розвивається відповідальність, здатність до усвідомлення та оцінки власних вчинків.

Крім того, саме у цьому віці закладається доброта, чуйність, ввічливість, доброзичливість, бажання чимось поділитися.

У молодшому шкільному віці формуються досвід моральних учинків дітей, а їхні моральні оцінки стають більш диференційованими.

Таким чином, молодший школяр має засвоїти життєву істину, що існує межа між особистісними потребами і суспільними нормами. Усвідомлення учнями початкової школи таких понять як «добро» і «зло» допомагають зробити висновок про те, що зло завжди руйнівне, а добро, навпаки – творче.

У дітей молодшого шкільного віку у партнерстві з учителем формуються основи соціальних почуттів, навички суспільної поведінки, особистісні оціночні судження і виробляється поняття громадської думки. Тому, саме зазначений шкільний має великий освітній потенціал для формування основ духовно-морального світогляду на основі вирішення вчителем наступних педагогічних: формування цілісного уявлення про навколишнє середовище; розвитку вміння сприймати навколишній світ за допомогою пізнавального інтересу; виховання духовного і морального ставлення до середовища життєдіяльності, до своїх учинків в життєвих ситуаціях, прояв своєї світоглядної позиції в конкретних суспільних справах, у своїй діяльності та поведінці.

Отже формування духовно-моральних основ світогляду здобувача початкової освіти є цілісним освітнім інтегрованим

процесом партнерської взаємодії вчителів і батьків, який спрямований на розвиток духовності дитини як інтегративної якості особистості через духовне збагачення родинного середовища, активізації партнерських, суб'єкт-суб'єктних відносин між учнем, батьками і вчителем.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех І. Д. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (Програмно-виховний контекст) / І. Д. Бех, К. І. Чорна. Київ-Черкаси : ЧОПОПП. 40 с.

2. Духовна синергетика рідної мови: Лінгвофілософські нариси : монографія / Флорій Бацевич. Київ : ВЦ «Академія», 2009. 192 с.

3. Закон України «Про освіту» URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> .

5. Сухомлинский В. А. Павлышская средняя школа : обобщение опыта учеб.-воспитат. работы в сел. сред. школе. М.: Просвещение, 1979. 396 с.

6. Філософ Володимир Шинкарук та український неомарксизм. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> .

Оліяр Марія Петрівна

доктор педагогічних наук,
завідувач кафедри педагогіки
початкової освіти

*ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника
м. Івано-Франківськ, Україна*

СТРАТЕГІЧНИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Докорінні зміни філософії сучасної професійної освіти спричинили активізацію досліджень у галузі формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів, зокрема такого її складника, як стратегічна компетентність. Це пов'язано з новими завданнями початкової школи: підготувати учнів до життя в сучасному динамічному полікультурному просторі, виховати в них здатність до постійного самонавчання і саморозвитку, що неможливе без належного володіння комунікативними вміннями.

Проблема формування стратегічного складника комунікативної компетентності продовжує привертати увагу як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників (А. Анісімова, Н. Гальська, В. Карасик, Н. Копилова, О. Коротєєва, А. Міхіна, А. Насиханова, Ю. Романенко, Л. Скуратівський, Ю. Солоднікова, Т. Тимофєєва, Л. Фаришев, Л. Ягеніч, А. Chamot, J. Van Ek, S. Savignon та ін.). Водночас далеко не всі сторони цього явища досліджені вченими.

Завдання щодо розвитку ключових компетентностей у галузі мови висвітлено в Загальноєвропейських Рекомендаціях із мовної освіти, які ґрунтуються на визнанні комунікативної функції мови як такої, що забезпечує мовленнєву діяльність особистості та є базою для формування її комунікативно-стратегічної компетентності [1].

Вивчення й аналіз стану професійно-мовленнєвої та професійно-комунікативної підготовки майбутніх учителів початкових класів у теорії і практиці вищої школи, з одного боку, та Загальноєвропейські Рекомендації, державні документи з мовної освіти у закладах вищої освіти України, Державний стандарт

початкової освіти, з іншого, дали підстави вважати, що наявні методики професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх учителів початкових класів у лінгводидактиці вищої школи є недостатніми для успішної реалізації мовленнєво-стратегічної комунікації в їхній подальшій професійній діяльності. Успішність професійно-комунікативної підготовки майбутніх учителів початкових класів залежить від того, наскільки в змісті та методиці експериментального навчання забезпечено: використання навчальних дисциплін, трансдисциплінарних зв'язків між ними як засобу досягнення мети формування комунікативно-стратегічної компетентності студентів; організацію комунікативно-стратегічного освітнього середовища в процесі викладання фахових дисциплін; управління непрямого типу з опорою на партнерську взаємодію учасників освітнього процесу, співтворчість, участь студентів у навчальному процесі як його активних суб'єктів; використання методів і прийомів інтерактивного характеру, традиційних та інноваційних технологій із метою оволодіння студентами стратегіями і тактиками професійної комунікації.

У Державному стандарті початкової освіти зазначено, що стратегічно важливими для мовного компонента початкової освіти є «вільне володіння державною мовою, що передбачає уміння усно і письмово висловлювати свої думки, почуття, чітко та аргументовано пояснювати факти, а також любов до читання, відчуття краси слова, усвідомлення ролі мови для ефективного спілкування та культурного самовираження, готовність вживати українську мову як рідну в різних життєвих ситуаціях» [1]. Ознака стратегічності пронизує не лише зміст комунікативної компетентності школярів, але й забезпечує формування загальнонавчальних умінь і навичок, опанування стратегій, що визначають мовленнєву діяльність, соціально-комунікативну поведінку учнів і спрямовані на розв'язання навчальних завдань та життєвих проблем, а тому охоплюють усі ключові й предметні компетентності.

Характеризуючи стратегічність змісту комунікативної компетентності, слід констатувати, що успішна педагогічна

комунікація неможлива без використання такого засобу, як стратегія, тобто професійно-педагогічне спілкування, безсумнівно, можна назвати стратегічним видом комунікативної діяльності вчителя. Крім того, стратегія розглядається як певний рівень майстерності, мистецтво, якого, однак, можна навчитися.

Як відомо, поняття стратегії і стратегічної діяльності може стосуватися різних сфер життєдіяльності людини (політики, військової справи, бізнесу тощо), а не лише комунікації. По-друге, стратегічне спрямування може мати не лише мовленнєва діяльність учителя, але й багато інших видів його професійної діяльності (ми вже наголошували на системотворчій природі стратегії). І, нарешті, таке термінологічне позначення, на наш погляд, однозначно вказує на належність стратегічної компетенції до ієрархії компетенцій, які складають комунікативну компетентність як системне явище.

Ґрунтуючись на дослідженнях проблем формування різних видів професійних компетентностей, з'ясуємо найбільш суттєві характеристики стратегічного компонента комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкових класів:

- стратегічна компетентність – це компонент професійно-педагогічної та комунікативної компетентностей, що охоплює сукупність науково-теоретичних знань, практичних умінь і навичок у сфері здійснення професійної комунікації, досвід педагогічної взаємодії, стійку мотивацію професійного спілкування і, відповідно до структури комунікативної компетентності, включає функційний, рефлексивний та мотиваційний компоненти;

- стратегічна компетенція характеризує наявність блоку знань, умінь та навичок, що забезпечують розуміння методу викладу й способу поєднання речень, визначення важливості теми повідомлення, логічного зв'язку між частинами тексту та порядку деталізації їх логічного взаємозв'язку;

- сукупність компетенцій лінгвістичного, соціолінгвістичного та прагматичного рівнів;

- багаторівнева інтегрована особистісна якість, яка дає можливість визначати та ефективно вирішувати завдання різного рівня складності в галузі комунікативної взаємодії;

– результат професійної підготовки, що виявляється в готовності до професійно спрямованого спілкування в усіх його виявах; зміна внутрішніх станів особистості в процесі професійної освіти;

– комплексний особистісний ресурс, необхідний для здійснення ефективної взаємодії в процесі розв'язання професійних завдань; системне утворення, яке включає знання з української мови та інших лінгвістичних дисциплін, володіння способами вирішення професійно значущих завдань, належний рівень мотивації, здібності до професійної діяльності, професійні цінності, особистісні якості, необхідні для здійснення різних видів професійної діяльності.

Отже, ключовими елементами у визначенні стратегічної компетентності майбутнього вчителя початкових класів є інтегративна природа цього педагогічного явища, його системність, що передбачає єдність і взаємозв'язок усіх компонентів та забезпечує ефективність комунікативної взаємодії в професійному середовищі.

Професійно-педагогічна компетентність та її складники, у тому числі стратегічна компетентність, розглядаються вченими як основа професіоналізму вчителя та найвищого його вияву – педагогічної майстерності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>
2. Загальноєвропейських Рекомендацій з мовної освіти : вивчення, викладання та оцінювання. URL: <https://lenvit.ucoz.ua/ZER.pdf>

Панкрашова Стелла Михайлівна

студентка-магістрантка II курсу
факультет української філології і
соціальних комунікацій

Науковий керівник:

кандидат філологічних наук,
професор, декан факультету
української філології і соціальних
комунікацій

Пінчук Тетяна Степанівна

*Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Луганськ, Україна*

ПРОБЛЕМИ ТА РЕАЛІЇ ЗАПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ НУШ У СУЧАСНІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

В умовах реформування сучасної системи освіти, впровадження концепції Нової української школи відбувається система змін, ключовими фігурантами якої є мотивований учитель початкових класів – фахівець, учні початкової школи, їхні батьки та громадськість. На даний час українська освіта робить перші кроки на шляху до інтегрованої освіти. У концепції реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (2016 р.) передбачено не тільки оновлення змісту освіти, а й організацію освітнього процесу в цілому. У цьому вимірі особливої значущості набули зміни, що вже реалізуються в початковій ланці освіти, які передбачають створення принципово нового освітнього середовища, спрямованого на індивідуалізацію навчання, у процесі якого дитина одержує задоволення, відчуває себе успішною. Саме тому, особливої актуальності на даному етапі реформування освіти є визначення реалій та проблем запровадження концепції НУШ у сучасній початковій школі.

Аналіз наукових джерел дозволив визначити переваги Нової української школи:

– Схожість з європейською системою освіти. Український атестат про загальну середню освіту будуть визнавати у ЄС.

Завдяки цьому буде легше вступити у Європейський вищий навчальний заклад.

- Автономія вчителя. Концепція НУШ передбачає велику свободу у виборі методів, прийомів та засобів навчання та виховання.

- Учні будуть здобувати не тільки знання, а й вміння практично застосовувати їх в повсякденному житті.

- Автономія школи. Школи зможуть вносити зміни до навчальних планів, освітніх програм та програм з навчальних предметів.

- Інклюзивна освіта. Учні з особливими потребами зможуть навчатися разом зі своїми однолітками. Для них в НУШ створяться спеціальні умови для навчання.

- Ранкові зустрічі. Діти в захваті від них, вони спрямовані на розвиток співпраці, допомагають працювати в команді, мають гарний емоційний вплив на дітей.

- Відкрита до батьків школа. Звичних для всіх батьківських зборів не буде. Взаємодія між батьками та вчителями виходить на новий рівень.

- Новий простір класу. Зонування класу та зручна організація простору класу, мобільні парти. Ігрові кімнати в школах де будуть різноманітні засоби навчання, матеріали для дітей (коврики, дидактичні та розвивальні ігри, картки, іграшки тощо) [2].

Проте, в ході запровадження концепції НУШ, сучасна початкова школа зіткнулася з низкою проблем. Зокрема, аналізуючи результати проведення моніторингового дослідження впровадження реформи “Нова українська школа” у закладах загальної середньої освіти було визначено, що серед проблем реформи НУШ є:

- Затримки із фінансуванням та надходженням обладнання. Проблему може вирішити ефективна система розподілу державних субвенцій, що сприятиме своєчасному надходженню фінансування для закупівлі обладнання, навчально-методичного забезпечення в межах реалізації реформи НУШ.

– Розробляючи навчальні програми, варто зважати на побажання учнів – проводити уроки поза класом (на природі), більше працювати у групах, більше часу на дослідницькі проекти, дидактичні ігри тощо.

– За можливості, враховувати побажання батьків щодо першочергових напрямів реформи НУШ: “Покращення матеріального забезпечення шкіл”, “Створення в школі дружнього до дитини освітнього середовища”, “Посилення зв’язку шкільних предметів із життєвими потребами дітей як майбутніх громадян” [1].

Також, може існувати такий ризик, що концепція НУШ, реформа нової освіти матиме лише формальне впровадження. Тобто, лише косметичні зміни, а сама якість навчання не зміниться.

Таким чином, аналіз проблем та реалій запровадження концепції НУШ у сучасній початковій школі дає можливість стверджувати, що подальшого розвитку та удосконалення потребують такі аспекти освітньої політики, як професійний розвиток керівників шкіл, навчання педагогів, підготовка навчально-методичного забезпечення, розвиток наскрізних умінь, впровадження інклюзивної освіти тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Моніторинг НУШ. Результати та рекомендації. URL : https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2020/08/NUSH_monitorynh_7.08_2.pdf
2. Нова українська школа: порадник для вчителя; під заг. ред. Н. М. Бібік. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.

Роєнко Людмила Миколаївна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фахових методик
та інноваційних технологій
у початковій школі
*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
м. Умань, Україна*

ПРАКТИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Модернізація національної системи освіти, її розбудова на компетентнісно орієнтованій основі та в контексті Концепції НУШ актуалізує проблему підготовки вчителя до організації роботи в сучасній у початковій школі й вимагає від закладу середньої освіти подолання формалізму в професійній діяльності вчителя. То ж процес підготовки майбутніх учителів початкової школи насамперед вимагає підвищення рівня формування й розвитку їхніх науково-методичних знань, умінь і навичок; здатності до творчої науково-дослідної роботи; уміння бачити педагогічні проблеми; враховувати умови конкретних ситуацій, які постійно змінюються, реальний перебіг освітнього процесу; уміння аналізувати й упроваджувати в практику роботи сучасного закладу середньої освіти перспективний педагогічний досвід, сучасні технології навчання.

Ефективним і вагомим засобом освітнього процесу є науково-методична підготовка здобувача вищої освіти, створення умов для розвитку його творчого потенціалу, розвиток уміння швидко адаптуватися у ситуаціях, що змінюються.

У системі підготовки вчителя початкової школи однією з основних базових навчальних дисциплін є «Методика навчання української мови», мета якої – сформувати у майбутніх учителів початкової школи знання з основних проблем методики навчання грамоти, граматики української мови, розвитку мовлення молодших школярів; сприяти оволодінню системою методів та

приймів навчання української мови молодших школярів в контексті Концепції нової української школи.

У процесі вивчення кусу у студентів сформується такі компетентності:

а) предметні: володіння методами й прийомами навчання української мови у початковій школі, методами розвитку мовлення; здатність застосовувати набуті знання у процесі навчання української мови в початковій школі; спроможність здійснювати добір матеріалів для уроків української мови; опанування ключовими компетентностями.

б) загальні: володіння державною мовою, здатність працювати з навчальною та педагогічною літературою; обізнаність з проблемами дидактики, лінгводидактики; спроможність проводити науковий, методичний аналіз проблеми залежно від предмета дослідження; здатність здійснювати майбутню професійну діяльність в полікультурному середовищі.

в) фахові: володіння теоретичними знаннями й практичними вміннями у процесі навчання української мови; формування в учнів комунікативної компетентності через створення на уроці умов для практичної мовленнєвої діяльності; спрямування процесу навчання української мови на формування національно мовленнєвої особистості; розвиток вміння проєктувати освітній процес відповідно до вимог НУШ.

Якість професійної підготовки майбутніх учителів передбачає формування на основі глибоких теоретичних знань здобувачів вищої освіти практично-методичних умінь, необхідних учителеві у процесі навчання української мови в початковій школі; розвиток його професійної самостійності, інтересу до творчої педагогічної діяльності.

В умовах дистанційного навчання завдання для самостійної роботи мають бути такими, які б не зводились до переписування чи запам'ятовування інформації, а б вимагали творчого підходу до вирішення завдань. Це можуть бути завдання такого типу: укладіть семантичну карту, напишіть виступ-презентацію, укладіть/розробіть систему завдань, укладіть кластер, розв'яжіть

методичну задачу, розробіть проблемно-пошукові завдання тощо.
Наприклад:

1. Використовуючи наочні засоби навчання, запропонуйте варіанти завдань для формування в учнів умінь читати: прямі склади ускладненої структури, цілі слова, сполучення слів.

2. Опрацюйте тему практичного заняття за текстом відповідної лекції та заповніть «Бортовий журнал»

3. Змодельуйте фрагмент уроку, на якому використовується поданий нижче текст. При цьому вкажіть:

- етап уроку;
- мету використання;
- метод і прийоми роботи.

Спишіть слова. Поставте, де потрібно, апостроф. Доведіть свою думку.

М_яга, в_яжу, реп_яж, в_юн, черв_як, Р_ябко, п_явка, р_ядно, м_який, п_ятниця.

4. Розв'яжіть методичну задачу:

1). Слова *сова* і *совок* багато учнів класу назвали спільнокореневими.

Про які недоліки в роботі вчителя свідчить ця помилка?

2). Учень одержав завдання: від наведених іменників утворити спершу прикметники, а потім дієслова. Учень виконав завдання так:

Земля – земляний – заземлити.

Вода – водяний – водити.

Поясніть, правильно виконано завдання?

5. Складіть семантичну карту «Умови успішного формування орфографічних умінь молодших школярів».

6. Розробіть диктант за методикою І.Т.Федоренка для 2 класу.

7. Підберіть зв'язний текст для контрольного диктанту в 4 класі. Визначте у ньому орфограми.

Оскільки теми практичних та лабораторних занять безпосередньо пов'язані з теоретичним матеріалом з методики української мови у початковій школі, а завдання мають різну спрямованість і ступінь складності, це дозволяє здобувачу вищої

освіти оцінити рівень володіння спеціальними знаннями й раціональними способами вирішення лінгвометодичних завдань, здатність трансформувати набуті знання в різні навчальні ситуації. Послідовність завдань в межах кожної теми має бути такою, що дозволяє пройти шлях від вивчення наукової (лінгвістичної, психологічної, педагогічної, методичної) і навчально-методичної літератури через розв'язання методичних задач, проєктування власних методичних розробок до проведення самостійно розроблених уроків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Методика навчання української мови у початковій школі: практикум: посіб. для студ. / Л. М. Роєнко, Т. А. Торчинська ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 148 с

Траченко Ірина Василівна

студентка-магістрантка VI курсу
факультет педагогічної та соціальної освіти

Науковий керівник:

кандидат педагогічних наук, доцент

Михальченко Наталія Вячеславівна

Миколаївський національний університет

імені В. О. Сухомлинського

м. Миколаїв, Україна

ФОРМУВАННЯ СВІТОРОЗУМІННЯ У ДІТЕЙ 6-8 РОКІВ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

У сучасних умовах корінних соціальних, духовних, економічних перетворень в Україні, суттєво змінюються вимоги до рівня професіоналізму, інтелектуальних, соціокультурних, моральних якостей вчителя, а отже, на часі перегляд підходів до професійної підготовки педагога. У контексті зазначеного вище важливою є підготовки вчителя початкової школи до світоглядно-виховної діяльності з формування цілісної картини світу

молодшого школяра засобами створення педагогічних умов для *світорозуміння*, яке є найвищим рівнем світогляду, що цілісно визначає систему знань молодшого школяра про навколишній світ у єдності причин і наслідків, тим самим, пояснюючи природу об'єктивних і суб'єктивних процесів і явищ навколишнього світу. Педагог В.Сухомлинський висловлює думку, що «процес пізнання навколишньої дійсності є незамінним емоційним стимулом думки» [3,с. 17].

Гуманізація початкової освіти неможлива без інтеграції її змісту, на основі якого *формується цілісне мислення дитини*. Досліджуючи проблему формування світорозуміння у дітей 6-8 років, варто відмітити, що важливим чинником зазначеного процесу є створення інтегрованого освітнього середовища в початковій школі.

В умовах Нової української школи інтегроване навчання розглядається через призму *цілісної картини світу*, а не ділиться на окремі дисципліни та засноване на комплексному підході. Нова українська школа [2].

За висновком психологів, вік дитини 6-8 років є найбільш сензитивним для навчання, виховання і розвитку особистості, оскільки дитина здатна пізнавати світ цілісно, що є нормою. На переконання дослідниці Л. Шелестової «системність та цілісність картини світу дитини молодшого шкільного віку забезпечується інтеграцією гуманітарного та природничо-наукового знання, науки і мистецтва; пізнанням світу в єдності когнітивного, емоційно-ціннісного, діяльнісного компонентів та у взаємозв'язку основних сфер буття (природи, суспільства, людини (власного «Я»), культури), виявленням зв'язків між об'єктами та явищами навколишньої дійсності [4].

Отже, інтегрований зміст освітнього процесу в початковій школі формує науковий світогляд дитини 6-8 років і розвиває увагу, логічне мислення, зв'язне мовлення, пам'ять, вміння аналізувати, робити висновки, висловлювати свої думки, фантазувати, відстоювати свою точку зору.

Проблема формування цілісної картини світу, розвитку теоретичних форм мислення та наукового пізнання навколишньої дійсності є актуальною з огляду на важливість розв'язання проблеми формування світорозуміння здобувачів початкової освіти. Формування та динаміка розвитку світорозуміння у здобувачів початкової освіти є пріоритетним завданням педагогів, оскільки система поглядів на навколишній світ демонструє систему їх цілісних орієнтацій. У сучасній психолого-педагогічній літературі зазначену проблему досліджують вчені Н. Бібік, І. Єрмаков, В. Ільченко, О. Савченко, О. Сокурєнко С. Якименко та ін...

Світорозуміння, або картина світу, є інтелектуальною складовою світогляду, а також його рівень, на якому відбувається подальша конкретизація світосприйняття, що дозволяє надати дитині мотиви та орієнтири вибору у кожній життєвій ситуації. На думку В.Ільченко поняття «світорозуміння» є «понятійним аспектом світогляду, системою узагальнених знань про природу, суспільство, місце людини в світі». У контексті зазначеного вище дослідниця трактує поняття «природничо-наукове світорозуміння» учнів як «систему знань про природу, що утворюється в їх свідомості в процесі вивчення природничо-наукових предметів, і як розумову діяльність зі створення цієї системи»[1, с. 7].

Пріоритетним педагогічним завданням вчителя початкових класів є формування цілісної картини світу дитини 6-8 років, яка тільки починає оволодівати системою наукових знань про Всесвіт, природне та соціальне оточення.

З огляду на зазначене вище, формування світорозуміння в дітей 6-8 років передбачає цілеспрямований систематичний педагогічний вплив на особистість дитини з метою становлення ефективних засобів пізнання дитиною світу, набуття знань і досвіду в різних сферах життєдіяльності, виховання усвідомленого ставлення до дійсності й до самої себе, формування цілісної картини світу.

Дослідниця Л. Шелестова зазначає, що картина світу дитини є результатом її взаємодії зі світом, системою уявлень про нього та себе саму, його суб'єктивною моделлю, яка визначає ціннісні та

поведінкові орієнтири та формується у процесі розвивального навчання завдяки збагаченню життєвого досвіду, здобутої системи знань; залежить від картини світу авторитетних дорослих, вікових новоутворень свідомості та особистості, соціокультурних умов буття; містить у структурі когнітивний, емоційно-ціннісний та діяльнісний компоненти; зазнає кількісних та якісних змін в онтогенезі [4].

Отже сучасна освіта, орієнтована на особистість, передбачає освоєння навколишнього світу не як ізольованої об'єктивної реальності від людини, а як взаємопов'язаний, взаємозалежний, цілісний світ природи з внутрішнім світом людини. У зв'язку із зазначеним вище, організовуючи різні види діяльності дитини 6-8 років з пізнання навколишнього світу, педагогу необхідно передбачити паралельно з цим розвиток уявлень дитини про себе, своє місце в світі. Зміст поняття «формування основ світорозуміння» у дітей 6- 8 років ми розуміємо як цілеспрямований і організований процес поетапного включення молодших школярів в пізнавальну діяльність, що сприяє розвитку їхніх поглядів на світоустрій, що створює умови для уявлення про світ, про ставлення до світу і до самого себе.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ильченко В. Р. Формирование естественнонаучного миропонимания школьников: Кн. для учителя. М.: Просвещение, 1993. 192 с.
2. Концептуальні засади реформування середньої школи URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори. В 5-ти т. Т.3. К.: Рад. шк., 1977. 670 с.
4. Шелестова Л. В. Теорія і методика формування картини світу у старших дошкільників та молодших школярів: монографія. Київ : Фенікс, 2016. 416 с.

Цибанюк Олександра Олександрівна
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання і спорту
*Чернівецький національний
університет імені Юрія Федьковича
м. Чернівці, Україна*

**ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ,
ФІЗИЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ ЯК ТЕМА НАУКОВИХ РОЗВІДОК
(РУМУНІЯ, КІНЕЦЬ ХІХ – ПОЧАТОК ХХ СТ.)**

Потужна хвиля європейської інтеграції, розпочата ще в середині 1980-х років прийняттям Єдиного європейського акту та простимульована прогресуючою глобалізацією та геополітичними змінами, пов'язаними з крахом комуністичної ідеології, розвалом Радянського Союзу та практики у Східній Європі, досягла найвищої точки в 2004-2007 рр., коли відбулося безпрецедентне розширення ЄС з 15 до 27 членів.

Румунія була першою країною в центральній та східній Європі, яка мала офіційні відносини з Європейським Співтовариством – країна входить в Узагальнену Систему Преференцій Співдружності (січень 1974 р), підписані ряд угод з Європейським Економічним Співтовариством (1980 р.); затверджені офіційні дипломатичні відносини з ЄС (1990 р.), вступила в дію Угоду про торгівлю і співпрацю (лютий 1995 р.). Низка документів – «Висновок на запит Румунії стати членом Європейського Союзу» (1997 р.), «Доповідь про прогрес Румунії в процесі вступу в Європейський Союз» (1998 р.), звіти, опубліковані протягом 1999 р. затвердили прагнення країни щодо євроінтеграції. Мета повноправного членства Румунії в Європейському Союзі була підтримана на саміті в Салоніках (Греція) і реалізована у 2007 р. Саме тому, ми розглядаємо Румунію в контексті повноцінної складової ЄС та світової спільноти і для надання комплексної характеристики і глибокого аналізу важливим є базування на значному джерельному підґрунті, що вимагає взяття до уваги праць різними мовами та опублікованих у різних країнах

Європейського Союзу та за його межами. Тому при аналізі стану розробленості проблеми здійснено комплексний аналіз праць щодо проблематики фізичного виховання дітей та молоді румунською, англійською, польською, українською, російською та німецькою мовами.

Важливе значення в контексті досліджуваної проблеми мають праці класиків філософської та педагогічної думки щодо фізичного виховання, фізичного розвитку та збереження здоров'я людини (Т. Мор, Т. Кампанелла, Ф. Рабле, Ж.-Ж. Руссо Дж. Локк, Ф. Фребель та ін.), наукові розвідки, присвячені окремим аспектам фізичної культури і спорту (З. Алмонд, А. Хофманн, П. Шемпп, В. Дітріх, Л. Хенді та ін.); праці засновників концепцій шкільного фізичного виховання і фізкультурної освіти (П. де Кубертен, Т. Еліот, Я. Функе, Й. Гутс-Мутс, Ф. Ян, Г. Лінг, К. Кох, Х. Зальцман, А. Шпісс.

Згадки румунських педагогів, фольклористів, дослідників культурної спадщини фізичне виховання, зокрема про різноманітні ігри (з м'ячем та бітами) знаходимо в нарисах «Діатієтика» М. Іштвана, опублікованих в Клужі (1762 р.), в літописі М. Стойка де Хагега (1763 р.), в низці публіцистичних статей А. Ламбріор (1845-1883), опублікованих у журналі «Літературні бесіди» з 1 квітня 1875 р. по 1 березня 1876 р. Започаткування формування фахової румунської термінології, зокрема назв прийомів в «ойні», знаходимо в праці фольклориста Тудора Памфіле (1883-1923 рр.) «Дитячі ігри» (1906 р.) [4; 5, р. 5].

Крім того визначаємо низку робіт мовознавців кінця XIX – XX ст. – Дж. Паску, О. Нікуліца-Ворнка, О. Ціоренеску, що обґрунтовували етимологію, походження термінів фізкультурно-спортивного спрямування – підготовчі вправи», «подача м'яча», «порушення правил», а також досліджували генезу назви «ойна» [3; 6; 7].

Серед теоретико-методичних робіт Г. Мочану (1831-1909) – відомого в румунських землях теоретика і практика гімнастики, фехтування і стрільби як навчальних предметів, засновника школи з підготовки фахівців фізичного виховання, пропагандиста

народних форм тіловиховання – танців і ігор, виокремлюємо такі як Книга з гімнастики з картинками із вступом Б. Хашдеу (1869 р.) (Cartea de gimnastică cu figuri în text); Історія, анатомія та гігієна гімнастики, з основними вимогами та поясненнями щодо басейнів та школи плавання (1881 р.) (Istoria, anatomia și higiena gymnasticeii, după cei mai însemnați autori, cu figurele principale și textul explicator al băilor și școalei de înotat); Книга з гімнастики для початкової та середньої школи для дівчат (1882 р.) (Cartea de gimnastică pentru uzul școlilor primare și secundare de fete); Гімнастика для використання в початковій, середній та вищій школах (1889 р.) у співавторстві з Н. Велеску (Gimnastica populară rațională pentru uzul școalelor primare, secundare și superioare); Школа катання на ковзанах та плавання (1892 р.) (Școala de patinaj și înot) [8, p. 89]

Однією із знакових робіт, які характеризували загальну тенденцію зацікавлення як теорією та методикою фізичного виховання, так і його гігієнічної сторони стала робота відомого румунського лікаря та хіміка І. Істраті «Міркування щодо важливості та необхідності гімнастики з гігієнічної та соціальної точок зору» (1880 р.). Автор підтримував думку проф. Афанасіу, завідувача кафедри фізіології Бухарестського університету, співрозробника теорії роботи м'язів француза Е.Ж. Маре про те, що активний рух є природною потребою організму, гімнастика як вид фізичних вправ повинна підпорядковуватись певним законам і правилам, повинна бути «виведена з-під впливу емпіризму» та опіки військових. І. Істраті розглядав гімнастику як систему синтезу науково обґрунтованих методичних прийомів та фізичних вправ, загальною метою якої автор вбачав гармонійний розвиток організму, розвиток і удосконалення його можливостей, зміцнення здоров'я і загартування, та, відповідно, забезпечення трудового та творчого довголіття людей [2].

Надрукована у липневому номері журналу «Освіта людини» (можливе інше трактування назви журналу – О. Ц.) за 1916 р. стаття Дж. Атанасіу «Наукові основи фізичного виховання» представила витяг з виступу автору на низці науково-практичних конференцій, що були проведені в період липень-грудень 1915 р. Основною

тезою, «повідомленням» читачам, на думку автора, стало визнання потреби фізичного виховання всіх: «хлопців і дівчат, молоді, жінок, робочих, селян». Педагог визначав зацікавленість фізичними вправами, особливо з сторони військових і освітян, але не на примітивному рівні, а з сторони «повноцінного, наукового і практичного об'єкту досліджень» [1].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Athanasia J. Bazele stintifice aie educatiei fizice (Conferinta tinuta la Sol «Inaite» In ziua de 5 decembrie 1915) / Athanasia J. // Rev. Gen. a învatamîntului. 1916. №5-6.
2. Chețianu O. 100 de ani dela nașterea lui Gheorghe Mocianu-primul educator fizic român. / Chețianu O. Tipo. Cartea Românească. Cluj, 1939.
3. Ciorănescu A. Dicționarul etimologic al limbii române. Diccionario etimológico rumano. / Ciorănescu A. Universidad de La Laguna, San Cristóbal de La Laguna, 1958; Editura Saeculum. București, 2001, 2002, 2005, 2007, 2017.
4. Jocul de Oina. [https://patrimoni.ro/images/imaterial/Oina/Jocul de Oina.pdf](https://patrimoni.ro/images/imaterial/Oina/Jocul_de_Oina.pdf).
5. Lambrior A. Jocurile copiilor în «Convorbiri literare». vol. 9, 1/1875. P. 5.
6. Niculiță-Voronca E. Datinele și credințele poporului român / Niculiță-Voronca E. Mihalcea lângă. Cernăuți, 1903.
7. Pascu G. Etimologii românești / Pascu G. – Iași, 1910.
8. Personalități de referință. Promotori și profesioniști ai educației fizice și sportului. 148 p.

Цуркан Аліна Олександрівна
студентка-магістрантка VI курсу
факультету педагогічної та соціальної освіти
Науковий керівник:
доктор філософії у галузі освіти
Паршук Світлана Миколаївна
*Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна*

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ГУМАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У сучасних умовах розвитку суспільства Україна переходить до якісно нової моделі вищої педагогічної освіти, мета якої полягає «у підготовці фахівців з вищою освітою, які б не тільки оволоділи фундаментальними науковими знаннями, навичками та вміннями, але й сформувалися як особистості, які здатні відчувати нові ідеї, сприймати їх, мають чутливість до новацій, оволоділи інноваційними технологіями, вміннями проектувати, моделювати власну діяльність [7, с. 4].

Як стверджує В. Вітюк, необхідність зміни змісту освіти й структури організаційно-методичного забезпечення, пошуку інноваційних підходів, активних форм і методів навчання, спрямованих на формування творчої особистості фахівця з високим рівнем компетентності в умовах неперервної освіти зумовлена сучасним етапом реформування основних напрямів педагогічної освіти [3, с. 3–6.].

У Законі України «Про освіту» зазначено, що «...педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов'язані: дотримуватися педагогічної етики; поважати гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу; настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема правди, справедливості, патріотизму, гуманізму, толерантності, працелюбства» [6].

Особливо актуальною проблемою професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів підготовки є побудова освітнього процесу у закладі вищої освіти на гуманістичній основі. С. Гончаренко переконаний, що «гуманізація освіти є центральною складовою нового педагогічного мислення, яка передбачає «перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі людинотворчої функції та означає повагу школи й педагогів до особистості дитини, довіру до неї, прийняття її особистісних цілей, запитів і інтересів; створення максимально сприятливих умов для розкриття й розвитку здібностей і обдарувань дитини, для її повноцінного життя на кожному із вікових етапів, для її самовизначення» [4, с. 76].

П. Мороз розуміє під поняттям «гуманізація освіти» процес створення необхідних умов з метою самореалізації особистості студента в сучасному просторі, що сприяє розкриттю творчого потенціалу особистості, формуванню критичного мислення, ціннісних орієнтацій і моральних якостей [8, с. 194]. Дослідниця Р. Беланова виокремлює наступні складові процесу гуманізації освіти, зокрема: «національну спрямованість; відкритість її системи; перенесення акценту з навчальної діяльності викладача на діяльність студента; перехід від репродуктивного навчання до продуктивного; самоствердження особистості за умов педагогічної підтримки; перетворення позицій педагога і студента в особистісно-рівноправні; творча спрямованість навчального процесу; перехід від регламентовано-контрольованих способів організації навчального процесу до активно-розвиваючих; наступність та неперервність освіти» [2, с. 21-22].

Наукова категорія «гуманна педагогіка» трактується як зміст та організація освітнього процесу на основі особистісно орієнтованого підходу до учня з утвердженням його в ролі активного, свідомого, рівноправного учасника навчально-виховного процесу, у якому його особистість розвивається з урахуванням індивідуальних здібностей [9].

Гуманізація освіти передбачає новий тип професійного мислення педагога, що ґрунтується на особистісно-гуманних

цінностях, здатності здійснювати різні види міжсуб'єктивної діалогічної взаємодії, визнанні рівноцінності особистості педагога і дитини.

Основою нової парадигми, а відтак і основою виховання виступають особистість дитини, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності, отже, генерація стратегії суб'єкт-суб'єктної взаємодії [1]. Необхідність гуманізації освітнього процесу в сучасній початковій школі декларує розвиток особистісних якостей майбутнього вчителя, його переконання у важливості фахової готовності до зазначеної діяльності та зумовлюють реалізацію основних принципів і положень гуманістичної педагогіки в професійній підготовці майбутніх учителів, зокрема при формулюванні цілей і завдань професійної педагогічної освіти, під час розробки її змістовного компоненту.

Дослідниця Н. Карапузова визначає наступні умови формування майбутнього вчителя-гуманіста: по-перше, «спрямованість освітнього процесу, в якому формується особистість майбутнього вчителя початкової школи, на розвиток самоактуалізованої особистості студента, що прагне до максимальної реалізації своїх можливостей, здатної на свідомий вибір у різних педагогічних ситуаціях. на активність дій студентів, бачення перспектив розвитку. По-друге, актуальними для становлення вчителя-гуманіста, побудови ним на практиці гуманістично орієнтованої освітньої діяльності є наступні: вивчення ідей гуманізації освіти, збагачення педагогічної свідомості творчими доробками педагогів класиків (В. Сухомлинського, Я. Корчака, Ш. Амонашвілі, К. Ушинського та ін.), усвідомлення сутності гуманістичного підходу до особистості дитини, усвідомлення принципів особистісно зорієнтованого навчання; напрацювання педагогічних прийомів та методів втілення гуманної педагогіки у практику педагогічної діяльності.

По-третє, середовище розвитку особистості майбутнього вчителя повинне включати три основні компоненти: соціальний (особистий приклад кожного, їх діяльність, досвід, поведінка,

взаємовідносини тощо); інформаційний (правила внутрішнього розпорядку, традиції закладу освіти, інформаційні засоби, вимоги, побажання тощо); соматичний (умови навчання, проживання та побуту, ергономічні вимоги тощо)» [5, с. 19-20].

Отже, нова парадигма виховання полягає в розумінні дитини як суб'єкта і мети виховання, орієнтує на усвідомлення виховання як соціально-педагогічного явища, на підвищення виховного потенціалу освітнього середовища та проектування цілісного виховного простору *на засадах гуманної педагогіки*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бех І. Д., Чорна К. І. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (Програмно-виховний контекст). Київ. Черкаси : ЧОІПОПП. 40 с.

2. Беланова Р. А. Гуманізація та гуманітаризація освіти в класичних університетах (Україна-США). К.: Центр практичної філософії, 2001. 216 с.

3. Вітюк В. В. Готовність педагогів до уміння в умовах реалізації Концепції «Нова українська школа». Педагогічний пошук. 2017. № 2 (94). С. 3–6.

4. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

5. Гуманізація – найкоротший шлях до особистості: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної майстерні (Кременчуцький педагогічний коледж імені А. С. Макаренка, 25 вересня 2020 року) / [редактор-упорядник: О. В. Діброва, С. І. Барда] Кременчук: Методичний кабінет, 2020. 296 с.

6. Закон України «Про освіту»: від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 15.09.2020).

7. Моделювання професійної підготовки фахівців в умовах євроінтеграційних процесів. Монографія / За ред. С. С. Вітвицької, доктора педагогічних наук, професора. Житомир: Вид. О. О. Євенок, 2019. 304 с.

8. Мороз П. В. Дослідницька діяльність учнів в процесі навчання історії України: методичний посібник. К.: Педагогічна думка, 2012. 128 с.

9. Штайнер. М.: Издательский Дом Шалвы Амонашвили, 2007. 224 с. (Антология гуманной педагогики).

Червінська Інна Богданівна

доктор педагогічних наук, професор
кафедри педагогіки початкової освіти
*Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника.
м. Івано-Франківськ, Україна.*

**АКСІОЛОГІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ У
ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНИХ
ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ**

Питання педагогічних цінностей, особливо професійних цінностей учителя, набувають усе більшої актуальності. Це пов'язано з процесами гуманізації та гуманітаризації педагогічної науки, утвердженням аксіологічного підходу як методологічної підстави для вивчення сутності, закономірностей, умов підготовки педагогів у соціокультурному просторі закладів вищої освіти (ЗВО). Особливе значення аксіологічний підхід має для сучасного освітнього процесу, оскільки кожна епоха накладає свій відбиток на ключові запитання соціуму: «Хто вчить?», «Навіщо вчить?», «Чого вчить?». Педагогічні і загальнолюдські цінності безпосередньо пов'язують із мотивацією професійної діяльності. Під час вивчення сутності впливу педагогічних цінностей на формуванні особистісних якостей учителя можна виявити певні особливості освоєння ними педагогічних і загальнолюдських цінностей, які проявляються у двох аспектах: процесуальному і змістовому. Погоджуємося з думкою В. Ільїна, який наголошує, що «під професійними цінностями розуміються предмети, явища та їх властивості, необхідні суспільству і особистості в якості засобів задоволення особистих і соціальних потреб. Вони формуються у

процесі освоєння особистістю соціального досвіду і відображаються в її цілях, переконаннях, ідеалах і інтересах» [2, с. 98].

Наявність професійних цінностей забезпечує сумлінне ставлення до професійної діяльності, спонукає людину до творчого пошуку, вимальовує у свідомості умовну модель майбутньої фахової діяльності, яка служитиме орієнтиром у професійному саморозвитку. У зв'язку з цим, важливо під час педагогічної діяльності не стільки накопичувати зміст навчального матеріалу з різних галузей знань, а забезпечувати умови для перетворення їх у національний світогляд, соціокультурні компетентності, організації освітнього процесу, побудови загальноприйнятої системи ціннісних орієнтацій. На сьогоднішній день структура професійних цінностей учителя зазнає значних змін, що зумовлено суспільними трансформаціями: демократичними перетвореннями, новим соціокультурним замовленням, інформатизацією і гуманізацією сучасної освіти.

«Професійно-педагогічні цінності – це комплекс інтегративних якостей особистості, що виявляються у вибіркового ставленні до різних видів педагогічної діяльності залежно від досвіду, загальноприйнятих цінностей, професійних знань, умінь та навичок, що фіксуються в потребах, мотивах, установках, оцінках, ідеалах й інтересах особистості» [3, с. 246].

Формування професійно-педагогічних цінностей майбутнього педагога Нової української школи виступає важливим соціально-етичним і духовним процесом, реалізація якого має стратегічне значення для його сталого функціонування і розвитку в умовах реалізації національних проєктів у сфері освіти, що виконуються відповідно до європейських інтеграційних процесів. Відповідно, процес навчання майбутніх педагогів у закладах вищої освіти повинен бути спрямований не лише на формування професійної компетентності фахівця, а й на розвиток його професійно-педагогічних цінностей. Оскільки сформовані професійні цінності стають основою гуманістичної позиції особистості педагога,

визначають характер побудови взаємовідносини між суб'єктами освітнього процесу.

Особливим у формуванні професійно-педагогічних цінностей є період, пов'язаний з практичною освітньою діяльністю: системою саморозвитку та самоосвіти, підвищення кваліфікації та перекваліфікації. У цей час відбувається формування адекватної професійної самооцінки та рівня майстерності – перехід до нового етапу пізнавального й особистого розвитку, коли з'являються значущі соціальні мотиви та прагнення. Особливістю цього етапу є окреслення кола особистісних цінностей, їх емоційне переживання, усвідомлення та закріплення під час освітньої діяльності [3, с. 245].

Педагогічний словник С. Гончаренка (1997) трактує ціннісні орієнтації як «вибіркову, відносно стійку систему спрямованих інтересів і потреб особистості, зорієнтована на певний аспект соціальних цінностей. Ціннісні орієнтації формуються в процесі соціального розвитку індивіда, його участі у трудовому житті. Це відображення в орієнтації людини вартостей, визнаних нею, як стратегічних життєвих цілей та світоглядних орієнтирів» [1, с. 357].

Педагогічним індикатором їхнього втілення в освітній процес ЗВО є зростання кількості відвідування майбутніми педагогами музейних закладів, експонати та виставки яких сприяють популяризації мистецьких традицій, культурних надбань українського народу. Адже перед бібліотеками, музеями, іншими закладами культури та дозвілля суспільство поставило завдання утвердження надбань культури як моральних засад політики, економіки, соціальних інститутів суспільства. Сучасні соціокультурні інститути стають культурно-інформаційними центрами, у яких відвідувач не тільки знайомиться з артефактами, що складають певну історичну, наукову, естетичну цінність, а й отримати необхідну інформацію з різних питань (соціально-побутову, правову, ділову, освітньо-пізнавальну тощо).

Включення до сучасного освітнього простору ЗВО аксіологічних надбань музеїв, бібліотек, естетичних, екологічних, дозвіллевих, клубних центрів дає змогу розширити культурний простір майбутнього педагога, сприятиме реалізації його

соціального, духовного, творчого потенціалу. У цьому переліку музеї займають провідні позиції в культурно-освітній діяльності, яка акумулює у своїх експонатах, залах та виставках соціальну пам'ять (пам'ять поколінь).

Сучасна музейна педагогіка виходить на ширший рівень вивчення й розробки методики, форм, прийомів, призначених не тільки для майбутніх педагогів, а й для всіх інших категорій музейної аудиторії. Аксіологічні надбання музеїв як центрів збереження історико-культурних осередків духовності й культури, виступають педагогічними засобами впливу на вчителів, сприяють активному залученню до музейної справи батьків вихованців та громадськості.

Переоцінка морально-духовних цінностей і пошук нових ідеалів та норм поведінки змушують суспільство по-новому сприймати культурну спадщину, відображену в музеях різних типів та форм власності, адже музеї, які стають центрами культурно-духовного відродження народу й скарбницями національної культури, сприяють гуманізації суспільства, утвердженню української нації як частини світової спільноти. Як соціальні інститути суспільства, музеї об'єднують крізь призму соціокультурних процесів різні покоління людей, розкривають духовно-моральні принципи, формують гідність та патріотизм. Зміна умов та вимог спільноти до діяльності музею в сучасному суспільстві потребує нових підходів до аналізу сутності поняття «музей як соціокультурний інститут» та «музей як освітній центр духовного розвитку суспільства».

Отже, формування професійно-педагогічних цінностей засобами музейної педагогіки – багатогранний та складний процес, що визначається бажаннями, потребами, інтересами професійного характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
2. Ильин В. С. Целостный подход формирования всесторонне развитой гармоничной личности, его строение. Волгоград : ВГП, 1984. 348с.

3. Червінська І. Б. Соціокультурна детермінація професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів. Гірська школа Українських Карпат. 2013. № 10. С. 245–247. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2013_10_64.

Швиденко Валентина Володимирівна
заступник директора з виховної роботи
Перша міська гімназія
м. Черкаси, Україна

ЗМІСТ, СПЕЦИФІКА ТА ВИДИ ВИХОВАННЯ

В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

На межі століть в умовах глобальної кризи сучасної цивілізації у Великій Британії ведуться інтенсивні пошуки інших шляхів виховання людської особистості, головною метою якого має бути її розвиток і вдосконалення. Орієнтація на дитину, її потреби, потреби, особистісні особливості, права - провідна стратегія відновлення шкільного виховання. В ході реформ інтенсивно і зацікавлено вирішуються питання вдосконалення процесу виховання учнів. При цьому з'являються важливі нові тенденції, що лежать в руслі розуміння того, що сфера виховання - важлива основа спільності людського роду, формування людської цивілізації при збереженні соціальних, культурних, політичних та інших суперечностей і відмінностей. Британське суспільство вкрай стурбоване повсюдним зростанням бездуховності, жорстокості, насильства в середовищі шкільної молоді. У школах Великої Британії проявляється зміщення акцентів у бік взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Причому мова йде не тільки про вчителів і учнів, а й про адміністрацію, членів шкільних округів, батьків, представників громадських та релігійних організацій - словом, про всіх, хто, так або інакше, має відношення до проблем освіти і виховання [1].

Сучасна англійська педагогіка в останні десятиліття має гуманістичну спрямованість. В її центрі – цілісна особистість, яка прагне до повної реалізації своїх можливостей. Процес виховання орієнтований на формування особистісної зрілості учнів, розвиток колективних відносин, на розуміння учнями своєї ролі в

суспільстві, ставлення до нього і до своєї держави [2].

Аби сформувати повноцінну особистість, створити усі необхідні умови для її всебічного розвитку, необхідний такий багатогранний та складний процес як виховання. Це воно і ставить собі за мету через специфічну сутність людини як найрозумнішого витвору суспільства і природи.

Виховання різноманітне за своїми видами, що відображає його конкретну спрямованість і зміст. У Великій Британії розрізняють: громадянське, правове, фізичне, релігійне, естетичне, екологічне, моральне, сімейне, трудове, гендерне виховання [3].

Громадянське виховання. Громадянське виховання у Великій Британії включає в себе три аспекти: виховання суспільної відповідальності і моральної відповідальності, залучення до громадської діяльності (в справи громади) і формування політичної грамотності і правової культури [4]. В Англії громадянство є статутним предметом Національної навчальної програми в середніх школах. Програми громадянства визначають, до чого повинні звертатись школи при навчанні громадянства [5].

Правове виховання. Змістом правового виховання є найбільш складне питання в системі правової освіти, оскільки тут потрібно чітко визначити, які правові знання і в якому обсязі потрібно давати дітям. Зміст правового виховання визначається особливостями права як нормативно-регулятивного явища, його суспільними функціями і значенням в організації та управлінні суспільством [6].

Фізичне виховання. У Великій Британії фізичне виховання та спорт є істотним елементом шкільної освіти дітей та молоді. Існують загальнодержавна програма з фізичного виховання, регіональні програми. Кожна школа (не зважаючи на вік учнів і тип школи) має власну програму фізичного виховання опрацьовану вчителями даної школи, в основі якої лежить загально державна програма [7].

Релігійне виховання. Релігійне виховання - найбільш традиційний для шкіл Великої Британії вид виховання. Релігійне виховання (часто іменоване «релігійним навчанням») включає в себе релігійну освіту і духовно-моральний розвиток особистості школяра.

Цілями релігійного виховання Великої Британії відповідно до Національного навчального плану (National Curriculum) служать: знайомство з нормами християнської моралі; підвищення моральних переконань, світогляду; розвиток почуття поваги до старших, турботи і уваги до оточуючих людей; удосконалення вміння співпереживати, співчувати оточуючим; формування відповідального ставлення до праці, дисциплінованості, працьовитості; формування таких рис характеру, як правдивість, стійкість в моральних переконаннях, непримиренність до несправедливості; формування навичок культури поведінки та багато інших [8].

Естетичне виховання. Естетичне виховання британці розуміють, як цілеспрямований процес формування у людини естетичного ставлення до дійсності, пов'язане зі сприйняттям і розумінням їм прекрасного в дійсності, насолодою цим прекрасним, а також естетичною творчістю.

Екологічне виховання. У школах розроблена система екологічного виховання, еколоого-оздоровчої та еколоого-просветітельскої діяльності серед дітей, педагогів і батьків. Метою екологічного виховання в британських школах є цілеспрямоване формування у кожної людини на всіх етапах його життя глибоких і міцних екологічних знань, цілісних уявлень про біосферу, розуміння взаємозв'язку і єдності людства і навколишнього середовища, ролі природи в житті суспільства і людини, необхідності і значущості її охорони і раціонального використання ресурсів, виховання особистої відповідальності за стан навколишнього середовища.

Моральне виховання. Моральне виховання у Великій Британії спрямоване на формування її моральної позиції, ціннісних орієнтирів, інтересів і потреб. Адже на цьому етапі закладаються підвалини морального зросту особистості, удосконалюються уявлення, почуття, звички, які орієнтують подальше її вдосконалення. Моральне виховання тісно пов'язане з моральним розвитком, адже взаємодія між педагогічними впливами і розвитком особистості відбувається через сприймання, усвідомлення, оцінку й перевірку досвідом моральних вимог. [9].

Сімейне виховання. В англійській педагогіці сім'я розглядається як перша ланка всієї системи морального виховання. Враховується, що дитина народжується в сім'ї і перші, з ким він вступає у взаємодію - це батьки та найближче оточення. У сім'ї він вперше нашоується на прояви моральності і аморальності, вільно чи мимоволі вбираючи поведінкові реакції батьків [10].

Трудове виховання. Важливий аспект психологічної підготовки підростаючого покоління Великої Британії до праці - формування у нього почуття самовідповідальності, розуміння необхідності самому піклуватися про себе. Почуття самовідповідальності сприяє розвитку в характері людини таких необхідних для життя і діяльності рис, як підприємливість, ініціативність, творчість. [9].

Гендерне виховання. Основними напрямками гендерного виховання в британських середніх навчальних закладах є формування гендерної культури дівчат і хлопців шляхом упровадження гендерно-нейтральних стратегій у освітній процес, профорієнтаційна робота та професійне навчання учнів, підготовка, педагогів до гендерного виховання учнів через навчання їх основ гендерних знань та поглиблення їх гендерної компетентності [11].

Отже, спільну мету виховання можна визначити як формування ціннісного ставлення вихованця до дійсності. Цілі виховання існують на рівні школи, класів, групи і окремих учасників освітнього процесу. Історична і світова практика показує, що головна мета різних видів виховання визначається як формування всебічного і гармонійно розвиненої людини, підготовленого до самостійного життя в сучасному суспільстві і здатного розділяти і примножувати цінності цього суспільства в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Денисова Е. П. (2004) Взаимодействие учителей и родителей в нравственном воспитании учащихся в начальной школе Великобритании: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.0 : Москва, 135.

2. Баркасі В., Філіпп'єва Т. (2018) Громадянське виховання – провідна тенденція виховання при підготовці вчителів у сучасній Великобританії. URL : <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/ped-visnik-62-2018-2-3.pdf>

3. Напрями процесу виховання і навчання (2020).
URL:<http://estetica.etica.in.ua/napryami-protsesu-vihovannya-i-navchannya/>

4. Симушкина Н. Ю. (2017) Воспитание в частных школах Великобритании и США в конце XX - начале XXI века: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01. 256.

5. About Citizenship (2020). URL :
<https://www.teachingcitizenship.org.uk/about-citizenship>

6. Степаненко І. І. Зміст, форми та методи правового виховання старшокласників у Великій Британії. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Педагогічні науки, 2013 Вип. 3. С. 226-232.

7. Фізичне виховання в системі середньої освіти Англії (2021).
URL:<http://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/20026/1/5.pdf>

8. Данилова А. С. Организация воспитания в частных школах-пансионах Великобритании : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Ульяновск, 2009. 192 с.

9. Загальна характеристика напрямків виховання (2021).
URL:<https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/10099/>

10. Величко Н. А. Естетичне виховання молодших школярів у загальноосвітній школі Великої Британії. Дис. канд. пед. наук: 13.00.01. Дрогобич, 2015. 200 с.

11. Кузнєцова О. Ю. Гендерна освіта молоді у Великій Британії на початку XXI століття. *Буде щето въпроси от снета на науката*: матеріали за VIII міжнародна научна практична конференція. Софія. Вип. 24, 2012. С. 1-2.

Шевчук Ірина Василівна

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фахових методик
та інноваційних технологій

у початковій школі

*Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини*

м. Умань, Україна

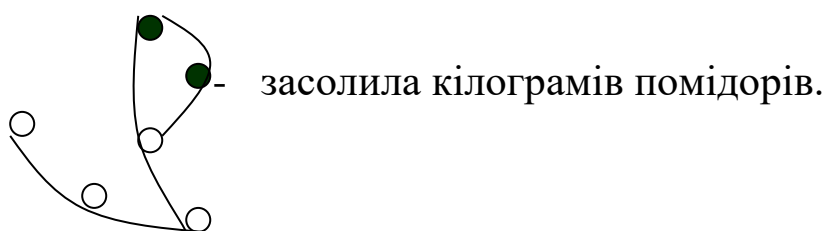
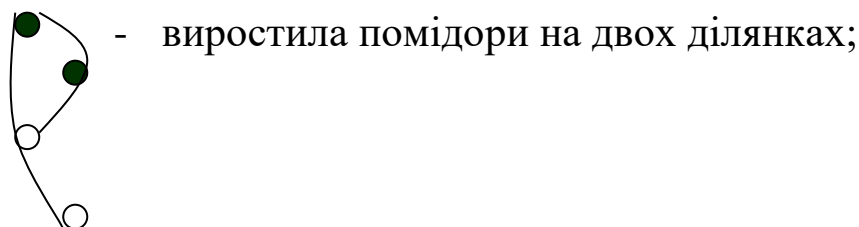
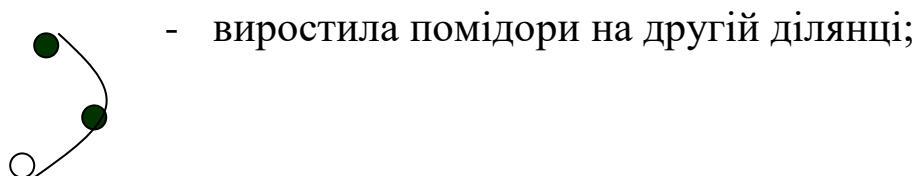
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ДО РОЗВИТКУ МІРКУВАНЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Сучасне звернення до проблеми розвитку міркувань в учнів початкових класів на уроках математики пояснюється в першу чергу тим, що досить часто в педагогічній практиці учитель початкових класів ставить перед собою завдання пройти програмний матеріал з математики, навчити учнів швидко обчислювати, розв'язувати задачі, а призначення другої сторони навчального матеріалу: розвиток логічного, творчого мислення, в основі яких закладено вміння учнями міркувати, аналізувати матеріал, який знаходиться на стадії вивчення, давати обґрунтовані відповіді залишається поза увагою. І причина тут в тім, що при формуванні уявлень і понять, а також при розв'язуванні задач учителі іноді більше звертають увагу на кінцеві результати, а не на сам процес мислення і на способи та уміння учнів логічно обґрунтовувати свої думки. Саме в міркуванні і умовиводах виявляються вміння учня мислити опосередковано, обґрунтовуючи кожний свій крок, своє судження на основі раніше засвоєних знань. Теоретичні основи складної, багатоаспектної проблеми міркувань знайшли відображення в працях багатьох вчених.

Дослідженнями психологів Н. О. Менчинської, О. М. Концевої виявлено характерні особливості розвитку міркувань учнів при розв'язуванні ними арифметичних задач. Щоб розв'язати арифметичну задачу, учень повинен, враховуючи зазначені в ній конкретні умови, знайти спосіб правильно відповісти на поставлене запитання. Щоб свідомо розв'язати задачу, учень повинен

навчитись правильно ставитись до її змісту і оволодіти арифметичними операціями [2].

При формуванні узагальнених способів розв'язування арифметичних задач або прикладів використовують графічні схеми, які будуть полегшувати перехід від конкретного до абстрактного. Скористаємось графічними схемами до задачі четвертого класу: *«На одній ділянці господарка виростила 124 кг помідорів, а на другій – у 2 рази більше. Четверту частину всіх помідорів вона засолила. Скільки кілограмів помідорів засолила господарка?»*

Такий покроковий шлях розв'язування задачі дає можливість дитині з'ясувати кожну дію, встановити зв'язки між даними і шуканими величинами і усвідомити шлях її розв'язування, позитивно впливає на розвиток мислення учнів.

Доцільно пропонувати складання задач за схемами. Це дає можливість учням правильно встановити зв'язки між даними і шуканими, обґрунтувати свій вибір арифметичних дій.

Психолого-педагогічні дослідження проведені останнім часом свідчать про значні позитивні зміни, які відбулися у загальному розвитку молодших школярів. Це закономірний результат систематичної орієнтації більшості вчителів початкових класів на організацію пошукової творчої діяльності учнів на всіх етапах уроку, що сприяє формуванню мислительних дій. Активність,

ініціатива, творчий пошук педагога – необхідна умова успішного розв'язання поставлених завдань. Сьогодні замало «давати знання». З перших днів навчання у школі дитину треба вчити вчитися, вчити міркувати, творити, шукати, узагальнювати, порівнювати.

Але разом з тим, на окремих уроках можна спостерігати виконання одноманітних завдань, або завдань, опрацювання яких зводиться до механічного перенесення знань з однієї ситуації в іншу, а це, в свою чергу, викликає в учнів байдуже ставлення до предмета, знижує інтерес, сковує ініціативу. Часто причиною такого стану є невміння вчителя початкових класів по-новому підійти до планування роботи на уроці. В центрі уваги вчителя повинен стати учень. Від його активності, винахідливості, обґрунтованості дій, творчості буде залежати подальший успіх. Отже, резерви підвищення рівня знань учнів, розвиток їх міркувань на уроках математики ще далеко не вичерпані

Якщо говорити за учнів 3-4 класів, то у них можна виробити вміння розв'язувати арифметичні задачі способом складання рівнянь з одним невідомим. Формується це вміння поступово, переходячи від складання рівнянь, схожих за змістом і структурою задач, до складніших випадків. Отже, можна зробити такий висновок: в учнів I-IV класів логічне мислення досягає високого рівня розвитку, якщо послідовно і систематично керувати цим процесом, але при цьому потрібно враховувати вікові та індивідуальні можливості школярів.

Висновки даного дослідження і перспективи подальшого вивчення проблеми. Підсумовуючи вище зазначене, можна констатувати, що створення учителем ділової атмосфери на уроці, залучення всіх учнів до активної діяльності, організація пошукової роботи, творчі підходи до розв'язання проблем дасть свої результати, а саме, буде сприяти розвитку логічного мислення учнів початкових класів, створить необхідні умови для розвитку в учнів міркувань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Давыдов В. В. Проблемы развивающего обучения: опыт практического и экспериментального исследования. М.: Педагогика, 1986. 240 с.
2. Менчинская Н. А. Вопросы методики и психологии обучения арифметике в начальных классах. М.: Просвещение, 1965.
3. Михайло Васильович Богданович. Методика викладання математики в початкових класах / Богданович М. В., Козак М. В., Король Я. А. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2001. 368 с.
4. Шевчук І. В.. Методичні підходи до розв'язування текстових задач у початковому курсі математики: навчальний посібник / І. В. Шевчук, Г. К. Шевчук. Умань : РВЦ «Софія», 2008. 190 с.

Шурдук Валерія Геннадіївна
студентка-магістрантка VI курсу
факультету педагогічної та соціальної
освіти

Науковий керівник: кандидат
педагогічних наук, доцент

Бреславська Ганна Богданівна
*Миколаївський національний
університет імені В. О. Сухомлинського
м. Миколаїв, Україна*

ФОРМУВАЛЬНЕ ОЦІНЮВАННЯ У НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ ЯК ЧИННИК МОТИВАЦІЇ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ДО НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ

Мету й результати сучасної освіти пов'язуються передусім з компетентнісним підходом, який має спрямувати учнів не тільки на здобуття знань, набуття вмінь та навичок, але й формувати в них певну систему цінностей і ставлень, насамперед гуманістичних, опанування різними способами мислення і діяльності, що буде в перспективі визначати ефективність / неефективність адаптації

здобувачів освіти до сучасних соціокультурних умов, а також їхню спроможність використовувати свій освітній потенціал.

У Концепції Нової української школи задекларовано зміни підходів до оцінювання результатів навчання здобувачів початкової освіти. Формувальне оцінювання є одним із таких підходів, яке вважають оцінюванням для покращення навчання, а також ефективним засобом забезпечення якості навчальних досягнень учнів, особливо компетентнісного прояву. Фактором впливу на успішність навчання молодших школярів є мотивація [4]. Навчальна діяльність є успішною за умови сформованого позитивного ставлення до навчання, пізнавального інтересу, потреби в здобутті знань, умінь і навичок. Педагогічний вплив вчителя має бути спрямований на підвищення навчальної успішності молодших школярів, тому й на підвищення рівня позитивної мотивації до навчання.

У Новій українській школі» виокремлено два види оцінювання – формувальне (поточне) та завершальне (підсумкове) та підкреслено, що оцінювання результатів навчання та особистих досягнень учнів у першому класі має формувальний характер і здійснюється вербально, на суб'єкт-суб'єктних засадах, що передбачає активне залучення учнів до самоконтролю і самооцінювання [2].

Основною метою формувального підходу до оцінювання є підкреслення досягнення та будь-якого успіху учня, що дає змогу педагогу отримати інформацію про реальний стан його навчальних досягнень і забезпечити можливість вчасно відреагувати на проблеми в навчанні, прийняти педагогічні рішення для його покращення. Значущість застосування формувального оцінювання полягає у розв'язанні таких освітніх завдань як: підтримка в учнів бажання вчитися та прагнення досягати максимально можливих результатів; сприяння оптимальному темпу здобуття освіти учнів; формування в учнів упевненості у собі, усвідомлення своїх сильних сторін; рефлексивного ставлення до власних помилок і розуміння їх як невід'ємних етапів на шляху досягнення успіху; забезпечення постійного зворотного зв'язку щодо сприйняття та розуміння

учнями навчального матеріалу; здійснення діагностування особистісного розвитку та навчальних досягнень учнів на кожному з етапів навчання. Тож формувальне оцінювання ґрунтується не на кількісних (скільки помилок), а на якісних показниках. Наприклад: як працювали учні, чи співпрацювали з іншими, чи докладали зусилля, чи ставилися до навчання з цікавістю. Це можливо оцінити лише через спостереження за роботою учнів, а не перевіркою результатів навчання. Формувальне оцінювання має показати учням, наскільки зросли їхні знання та вміння, як захопливо пізнавати нове, як знання та вміння можуть знадобитися в житті.

Формувальне оцінювання виявляє рівень зацікавленості дітей пізнавальною, навчальною або іншими видами діяльності, допомагає визначити, до якої міри діти мотивовані, зацікавлені окремими формами роботи. У дидактиці мотивація є процесом формування й закріплення позитивних мотивів учіння у школярів і визначає не тільки навчальну діяльність учня, а й пізнавальну сферу, його активність до пізнавальних процесів: сприймання, мислення, уяви та пам'яті.

З перших днів навчання в школі дитина здебільшого щиро прагне стати успішною, отримувати похвалу як від вчителя так і від батьків. Однак може розчаруватися, впевнившись, що нічого в неї не виходить. А причиною зазначеного вище є надмірна суворість учителя під час оцінювання навчальних досягнень молодшого школяра. Важливо зазначити, що перед педагогом постає завдання не просто об'єктивно оцінювати набуті знання, вміння й навички учнів, а й коригувати їхні індивідуальні освітні траєкторії.

Варто відмітити, що навчальна діяльність проходить тривалий шлях становлення, її розвиток відбувається протягом усього шкільного життя дитини, проте її основи закладаються саме у початковій школі, де вона стає провідною і набуває характерних особливостей. На думку Д Ельконіна, «навчальна діяльність має певні особливості: по-перше, суб'єкт діяльності стає спеціальним предметом змін, тобто, суб'єкт навчання є одночасно його об'єктом; по-друге, дитина набуває вміння підпорядковувати свою

роботу обов'язковим для всіх правилам як суспільно напрацьованій системі» [5, с. 60-61].

Як стверджує О. Макаревич «навчальна діяльність розглядається як «особлива форма активності особистості, спрямована на засвоєння соціального досвіду пізнання й перетворення світу, що включає оволодіння культурними способами зовнішніх, предметних і розумових дій»[1, с. 134–141].

У методичних рекомендаціях наголошується, що діти початкового шкільного віку дуже чутливі до оцінки дорослими, і вчитель має дуже уважно ставитися саме до цієї вікової особливості своїх учнів, оскільки молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя.

Педагогам радять під час організації навчання створювати для учнів ситуацію успіху. «Навіть невеличке досягнення надихає дітей. А вчитель, звичайно, завжди може знайти можливість запропонувати таку ситуацію, дати таке завдання, щоб навіть найслабший учень міг вирізнитися з кращого боку; дуже важливо похвалою відмітити навіть ледь помітне просування уперед [2].

За Немовим, в молодшому шкільному віці закріплюється і стає стійкою особистісною рисою мотивація досягнення, яка пов'язана з двома мотивами – мотивом досягнень успіху та мотивом уникнення невдач. Перший мотив сприяє більшим досягненням і вважається більш сприятливим для особистісного розвитку. Формування цього мотиву відбувається саме у молодшому шкільному віці головним чином в ході навчальної діяльності, що є головною особливістю мотиваційної сфери молодшого школяра з точки зору новоутворень особистості [3, с. 210].

Мотиви оцінки і успіху пов'язані із отриманням схвальних оцінок та досягнення конкретних успіхів. У молодшому шкільному віці це найчастіше навчання заради високих навчальних досягнень або вербального схвалення вчителями та батьками.

Отже, формувальне оцінювання у **новій українській школі є чинником мотивації здобувача початкової освіти до навчальної**

успішності, що дає їм можливість усвідомлювати й відслідковувати особистий прогрес і планувати подальші кроки з допомогою учителя., а для вчителя – полягає не в офіційній фіксації успішності учня, а в розвитку і плеканні почуття власної гідності, впевненості в собі, самопізнанні, бути поруч з учнем і вести його до успіху.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Макаревич О. Мотивація як підґрунтя дій особистості. *Соціальна психологія*. 2006. № 2 (16). С. 134–141.
2. Наказ МОН України від 20.08.2018 № 924 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу у Новій українській школі». URL: https://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/61761/ (дата звернення: 07.08.2020).
3. Немов Р. С. Психологія: В 3 кн. Кн. 2: Психологія образования. М.: ВЛАДОС, 2000. С. 210.
4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>
5. Эльконин Д. Б. Психическое развитие в детских возрастах: Избранные психологические труды. М.: Моск. Психолого-социальный инст., Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001. С.60-61.